

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE VERİLEN SATRANÇ
EĞİTİMİNİN DİKKAT VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ
ÜZERİNE ETKİSİ: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ**

Özgür DİNÇER

2130227006

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Harun SULAK

ISPARTA - 2023

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*Okul Öncesi Dönemde Verilen Satranç Eğitiminin Dikkat ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisi: İzmir İli Örneği*” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Özgür DİNÇER

16.12.2023

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Özgür DİNÇER
Öğrenci Numarası	2130227006
Enstitü Ana Bilim Dalı	Ekonometri
Programı	Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Doç. Dr. Harun Sulak
Tez Başlığı	Okul Öncesi Dönemde Verilen Satranç Eğitiminin Dikkat ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisi: İzmir İli Örneği
Turnitin Ödev Numarası	2260691826

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 78 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 16/12/2023 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesininin 14 üncü maddesinde yer alan filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

Kaynakçalar hariç, alıntılar dahil, 10 kelimed3en daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç;
% 14'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

16/12/2023
(İmza)
Doç. Dr. Harun SULAK

DİNÇER, Özgür, Okul Öncesi Dönemde Verilen Satranç Eğitiminin Dikkat ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisi: İzmir İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2023

ÖZET

Okul öncesi olarak adlandırılan dönem, 5 ile 6 yaşındaki çocukların gelişimlerinin ve öğrenmelerinin en hızlı olduğu değerlendirilen evredir. Okul öncesi dönemde verilen bir dizi eğitim vardır. Ancak çocukların asıl gelişim gösterdikleri kabul edilen okul öncesi yaşlarda, onlara verilecek olan zihinsel becerili oyun eğitimleri çok daha önemlidir. Bu oyunlardan biri de satrançtır. Satrancın; çocukların düşünme, akıl yürütme, dikkat arttırma ve problem çözme gibi becerilerini geliştirdiği değerlendirilmektedir. Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemde çocuklara verilen satranç eğitiminin, dikkat ve sekiz ayrı beceri kategorisinde tanımlanan problem çözme becerilerine çocuklar üzerindeki etkisini öğretmenlerin gözünden incelemektir. Çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılında İzmir ilinde özel bir anaokulunda, 60-72 aylık 81 çocukla gerçekleştirilmiştir. Çocuklara satranç eğitimi öncesinde test uygulanmış olup akabinde 12 hafta süren satranç eğitimin ardından aynı test tekrar gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak öğretmenlere uygulanan ölçek tek bir seferlik olup, 12 haftalık satranç eğitimi tamamlandıktan sonra yapılmıştır. Veriler toplandıktan sonra SPSS paket programı ile analizi gerçekleştirilmiş, sonrasında elde edilen bulgular açıklanmıştır. Çalışmada, çocukların dikkat düzeylerinin değişiminin belirlenmesi aşamasına yönelik FTF-K testi kullanılmıştır. Bu testin sonucunda ilginç bir şekilde hem satranç eğitimi alan hem de almayan çocukların dikkatlerinde artış gözlemlenmiştir. Diğer taraftan, satranç eğitiminin çocukların problem çözme becerisine etkisinin ele alındığı uygulamada ise hem gruplar hem de cinsiyetler arasında sekiz beceri kategorisinde de satranç eğitiminin verildiği çocukların, kontrol grubuna göre daha fazla gelişim gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Okul öncesi dönemde verilen satranç eğitiminin, çocukların odaklanma ve problem çözme becerileri üzerinde mutlak anlamda olumlu bir etki bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Satranç, Okul Öncesi, Dikkat, Problem Çözme Becerileri

DİNÇER, Özgür, The Effect of Chess Education Given in Preschool Period on Attention and Problem Solving Skills: The Case of Izmir Province, Master Thesis, Isparta, 2023

ABSTRACT

The period called pre-school is the period in which the development and learning of 5 to 6-year-old children is considered to be the fastest. There are a number of education provided in the pre-school period. However, at the pre-school age, when children are considered to be developing, the mental skill game training they will be given is much more important. One of these games is chess. Chess; It is evaluated that it improves children's skills such as thinking, reasoning, increasing attention and problem solving. The aim of this research is to examine the effect of chess education given to children in preschool period on children's attention and problem-solving skills defined in eight separate skill categories, from the perspective of teachers. The study was conducted with 81 children aged 60-72 months in a private kindergarten in Izmir in the 2022-2023 academic year. The test was applied to the children before the chess training, and then the same test was performed again after 12 weeks of chess training. In addition, the scale applied to teachers was a one-time test and was administered after the 12-week chess training was completed. After the data was collected, it was analyzed with the SPSS package program, and the findings were then explained. In the study, the FTF-K test was used to determine the change in children's attention levels. As a result of this test, interestingly, an increase in the attention of both children who received chess training and those who did not was observed. On the other hand, in the application where the effect of chess training on children's problem-solving skills was discussed, it was revealed that children who were given chess training in all eight skill categories showed more development than the control group, across both groups and genders. It has been concluded that chess education given in preschool period has an absolutely positive effect on children's focus and problem-solving skills.

Keywords: Chess, Pre-school, Attention, Problem Solving Skills

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca desteğini, rehberliğini ve özellikle vaktini esirgemeyen saygıdeğer hocam danışmanım Doç. Dr. Harun Sulak’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, Tez Savunma Jürisi üyeleri Prof. Dr. Hikmet Orhan ve Prof. Dr. İbrahim Aksel’e sonsuz şükranlarımı sunarım. Onların öğretileri ve değerli geri bildirimleri, çalışmamın kalitesini artırmama yardımcı olmuştur.

Aileme ve sevdiklerime de özel bir teşekkür sunmak istiyorum. Onların sürekli destekleri ve anlayışları olmadan, bu uzun süreçte başarılı olmak zor olurdu. Son olarak, bu çalışmamın başarılı bir şekilde tamamlanmasında katkıda bulunan herkese teşekkür ederim. Umarım bu tez, ilgili alanda daha fazla araştırmaya ilham verir ve bilgi birikimimize değerli bir katkı sağlar.

Özgür DİNÇER

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	I
YEMİN METNİ	II
ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar DİZİNİ	IX
GRAFİKLER DİZİNİ	X
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ ve SATRANÇ

1.1. OKUL ÖNCESİ ve OYUN	5
1.1.1. Okul Öncesi Dönemin Önemi	5
1.1.2. Okul Öncesi Dönemde Problem Çözme Becerisi	6
1.1.3. Okul Öncesi Dönemde Dikkat Becerisi	8
1.1.4. Okul Öncesi Dönemdeki Oyunların Çocuğun Becerilerine Etkileri	9
1.1.5. Okul Öncesi Dönemde Satranç	10
1.2. SATRANCIN DİKKAT BECERİSİNE FAYDALARI	12
1.3. SATRANCIN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNE FAYDALARI	14
1.3.1. Yaratıcılık Becerileri	15
1.3.2. Hayal Gücü Becerileri	16
1.3.3. Gözlem Becerileri	16
1.3.4. İnceleme ve Düzenleme Becerileri	16
1.3.5. Sayısal Beceriler	17
1.3.6. Uygulama Becerileri	17
1.3.7. İletişim Becerileri	17
1.3.8. Sosyal Beceriler	18

2. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

2. Literatür Taraması.....	19
----------------------------	----

3. BÖLÜM

SATRAŇ EĞİTİMİNİN DİKKAT ve PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı	26
3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu	27
3.3. Araştırmanın Tasarımı	28
3.4. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları	28
3.4.1. Frankfurter Dikkat Testi	29
3.4.2. Satranç Eğitiminin Problem Çözme Becerilerine Etkileri	31
3.5. Verilerin Analizi	32
3.6. Bulgular	33
3.6.1. Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelendiği Ölçeğin İç Tutarlılık Analizi	34
3.6.2. Frankfurter Dikkat Testinin Bulguları	35
3.6.3. Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisinin İncelendiği Satranç Etkinliği Ölçeğinin Bulguları	38
SONUÇ VE ÖNERİLER	46
KAYNAKÇA	49
EKLER	60
EK-1.Frankfurter Dikkat Testi	60
EK-2.Problem Çözme Becerileri Ölçeği	61
ÖZGEÇMİŞ	63

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmanın Uygulama Takvimi	28
Tablo 2. FTF-K Dikkat Testi Karşılaştırma Tablosu	30
Tablo 3. Gruplar Arasında Cinsiyet Dağılımı	32
Tablo 4. Alt Boyutlara ve Tüm Ölçeğe Ait Cronbach Alpha Değerleri	33
Tablo 5. Gruplar Arasında FTF-K Toplam Puan Değişiminin Karşılaştırılması.....	34
Tablo 6. Kızlarda Gruplar Arası Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	37
Tablo 7. Erkeklerde Gruplar Arası Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	38
Tablo 8. Gruplar Arasında Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	39
Tablo 9. Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarının Soruları.....	44

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Satranç Eğitimi Öncesi ve Sonrası Gruplar Arasında FTF-K Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	36
Grafik 2. Satranç Eğitimi Öncesi ve Sonrası Gruplar Arasında FTF-K Toplam Puanlarının Değerlendirme Sonuçlarının Karşılaştırılması	38
Grafik 3. Satranç ve Kontrol Grubunun Problem Çözme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutları Açısından Karşılaştırılması	43
Grafik 4. Satranç ve Kontrol Grubunun Problem Çözme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutları Genel Toplam Puanı Karşılaştırılması	44
Grafik 5. Satranç ve Kontrol Grubunun Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarının Soru Bazında Karşılaştırılması	45

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi olarak tanımlanan okul öncesi dönem, çocuklarda 2-6 yaş aralığını kapsar. Bu dönem, çocukların fiziksel, duygusal ve zihinsel bakımdan gelişimleri ile algı ve öğrenme becerilerinin en hızlı olduğu evre olarak değerlendirilmektedir. Bir bireyin yaşamının tüm seyri göz önüne alındığında ister zihinsel ister fiziksel ister duygusal herhangi başka bir gelişim düşünülün okul öncesi dönem, çocukların öğrenme beceri ve kabiliyetleri açısından çok kritik bir role sahiptir (Çakmak ve Yılmaz, 2009).

Bireyin her yönüyle sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve büyümesinde çocukluk döneminin büyük bir önemi vardır. Çocuğun dünyaya gelmesinden okul öncesi döneme kadar geçen zaman, çocuğun başta duygusal olmak üzere hızlı bir şekilde değişen fiziksel gelişimini içermektedir. Bu dönemde, çocuğun duygusal ve fiziksel gelişiminin en büyük katkı sağlayıcısı özellikle anne ve babayı da içeren aile fertleridir. Bu kapsamda aile kaynaklı olarak çocuğu doğrudan etkileyen birincil faktörlerin başında çocuğa verilen sevgi, gösterilen koruma ve kollama güdüsü ile güven duygusu, süreklilik gösteren ilgi ve alaka ile çocuğun beslenme ihtiyacının sağlanması gelmektedir. Bu dönemdeki çocuğun bütüncül gelişimi açısından, ikincil olarak, çocukla geçirilen zaman dahilinde gerçekleştirilen fiziksel etkinlikler ve bu tarz harekete bağlı paylaşımların da önemi bulunmaktadır ancak bunların okul öncesi eğitimle birlikte daha da gelişim gösterdiği değerlendirilmektedir. (Kerkez, 2012).

Duygusal ve fiziksel gelişime ek olarak okul öncesi döneme kadar görece arka planda kalan zihinsel gelişim, çocuğun daha sağlıklı ve bütüncül gelişimi için tamamlayıcı bir etken olarak okul öncesi dönemde ön plana çıkmaktadır. Bireyin tüm yaşam döngüsü düşünüldüğünde, zihinsel gelişimin çocuğun ileriki yaşantısında belirleyici bir role sahip olduğu açıktır. Bu zihinsel gelişime bir de okul öncesi dönemde katkı sağlandığında çocuğun geri kalan hayatı için daha yararlı ve yol gösterici olacaktır (Duran, 2007).

Okul öncesi dönem, çocuğun zihinsel gelişimine olumlu katkı sağlarken diğer taraftan edinilen birçok kazanım, çocuk için bazı sıkıntıları da beraberinde getirebilmektedir. Çünkü kazanımlar elde edilirken sınıf içi veya dışı yapılan

aktiviteler çocuk adına çözüm üretmesi gerekli olan birtakım sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Ne kadar odak noktası kendisi ile ilgili faaliyetlerde olsa da en başta dikkatle ve problem çözüme ile ilgili sorunlar baş gösterebilmektedir (Elter, 2021).

“Dikkat” kavramı, düşüncelerin ve duyguların herhangi bir uyaran üzerinde yoğunlaşması olarak tanımlanmaktadır. Yakın geçmişe kadar araştırmalarda üzerinde durulmayan bir konu olmasına karşın daha sonrasında araştırmalara dahil edilmiş ve elde edilen çalışma bulgularında dikkat kavramı üzerinde okul öncesi dönemin önemi de açığa çıkmıştır. (Durulan, 2022).

Tanımsal olarak “problem” kavramı ise en basit ifadeyle, kişinin hedefine giderken karşılaştığı sorunlardır. Problemin çözümü ise kişinin bu sorunları bertaraf etmek için geliştirdiği yöntemler olarak tanımlanabilir. Bireyin problem karşısında üreteceği çözüm yöntemini temelde potansiyel olarak geliştirebileceği evre, çocukluk ve okul öncesi dönem olarak görülmektedir. Dikkat ve/veya problem çözme becerisi gibi edilgen yetiler pratik düşünce ile iç içedir. Öğrenci eğitimde elde etmiş olduğu herhangi bir kazanımı pratik düşünce yetisiyle dahi hafızasına entegre edebilir. Okul öncesi dönemde dahi bu tür düşünme yöntemleri, beceri kazanımı için yer almaktadır (Aycan ve Aycan, 2016).

Hızlı düşünebilme ve buna paralel olarak doğru karar verme yetkinliklerini artırmaya yönelik oyunlara akıl oyunları denilmektedir. İçinde düşünme ve karar alma süreçlerini barındırdığı için akıl oyunları hayatın her alanında ancak bunun bireyin gelişimi açısından çocukluk ve okul öncesi dönemde yer alması çocuğun gelişimi adına büyük önem taşımaktadır. Pratik düşünce becerisi dikkat ve problem çözme becerisinde olduğu gibi akıl oyunları sayesinde daha da güçlendirilebilmektedir.

Günümüzde sporun ve oyunların insan hayatındaki etkileri giderek daha fazla araştırma konusu haline gelmiştir. İnsanlar hayatlarının farklı dönemlerinde çeşitli sporlara ve oyunlara ilgi gösterebilirler ve bu ilgi sadece bir hobi veya meslek olmakla kalmayıp, aynı zamanda psikolojik ve zihinsel gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır. Akıl oyunları içinde yer alan satranç da zihinsel gelişim açıdan önemli bir uygulama oyunu ve sporudur. Satranç, bu bağlamda özellikle çocukların dikkat, zekâ ve problem çözme yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olabilecek bir oyun olarak öne çıkmaktadır (Gobet ve Campitelli, 2006)

Okul öncesi dönem özelinde Türkiye'de anaokullarında verilen satranç dersleri, çocukların genel gelişimine olumlu katkılarda bulunabileceği düşünülen bir uygulama haline gelmiştir. Bu eğitimin, çocukların dikkat eksikliği, hiperaktivite ve farklı psikiyatrik davranış bozuklukları üzerinde olumlu etkilere sahip olabileceği öne sürülmektedir. Aynı zamanda, satranç sporunun hayatta farklı bağlamlarda da önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Öğrenmenin, beyinde gerçekleştiği ve bu nedenle tüm eğitim faaliyetlerinin, bireyin ve dolayısıyla beynin gelişimini teşvik etmek amacıyla yapıldığı olgusu dahilinde satrancın, insan beynini maksimum düzeyde çalıştırarak geliştiren ve birçok beceri elde edilmesini sağlayan bir aktivite olduğu değerlendirilmektedir (Tatlıpınar, 2017).

Okul öncesi dönemde beceri denildiğinde, sadece yadsınmaz öneme sahip olan dikkat becerisi veya problem çözme becerisi akla gelmez. Bunlar dışında; yaratıcılık, hayal gücü, gözlemlleme, inceleme-düzenleme, sayısal, uygulama, iletişim ve sosyal kategorileri olarak belirtilen 8 ayrı beceri türü de vardır (Akkaya, 2006). Okul öncesi döneme yönelik olarak temel beceri türlerinin irdelendiği ve etki analizlerinin değerlendirildiği belli başlı çalışmaların olduğu bilinmekte ancak bu çalışmaların öğretmenlerin bakış açılarıyla değerlendirildiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Akay ve Akar'ın (2006) çalışması bu eksikliğin giderilmesi noktasında detaylı bir fikir vermektedir. Ancak okul öncesi dönemdeki çocukların öğretmenleri tarafından gözlemlenmeleri fikri, beceri gelişimi perspektifinde yetersiz kalmıştır.

Sunulan gerekçeler çerçevesinde ve okul öncesi dönemde çocukların zihinsel gelişiminin önemi dikkate alınmak suretiyle hazırlanan bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde verilen satranç eğitiminin çocukların dikkat, pratik düşünme ve problem çözme yetenekleri başta olmak üzere sekiz ayrı beceri türü üzerindeki etkilerini incelemektir. Aynı zamanda, bu eğitimin öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiği de ele alınarak çocukların gelişimine yönelik kapsamlı bir bakış sunulması hedeflenmektedir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, çalışmanın amacına uygun olarak sırasıyla okul öncesi dönemin tanımı ve önemi, bu dönemdeki çocukların dikkat becerisi ile problem çözme becerilerinin yorumlanması, okul öncesi dönemde satrancın öğrencilerin dikkat ve problem çözme becerileri üzerine etkileri

irdelenmiştir. İkinci bölümde okul öncesi dönem, dikkat becerisi, problem çözme becerileri, satranç ve satrancın bu becerilere etkisi ile ilgili literatür araştırmaları yer almaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise araştırmanın amacına paralel olarak çalışmanın yöntemi ayrıntılı bir şekilde açıklanarak araştırmanın evreni, örneklemi, tasarımı belirtilmiş ve veri toplama araçları ile ölçeklerden söz edilip deneysel süreç anlatılmıştır. Aynı zamanda çocukların dikkat düzeyinin ve değişiminin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen "FTF-K" dikkat testi ile öğretmenlere uygulanmış olan ölçeğin sonuçları sunulmuş ve bu sonuçlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

1. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ ve SATRANÇ

Bu bölümde okul öncesi dönem, bu dönemde dikkat ve problem çözme becerileri ile satranç ve satranç eğitiminin dikkat ve problem çözme becerilerine katkıları detaylı olarak verilecek ve satrancın çocuklar üzerinde gösterdiği etki ele alınacaktır.

1.1. OKUL ÖNCESİ ve OYUN

Okul öncesi dönem bir çocuğun gerçekten bazı şeylerin farkına vardığı ve bunları değerlendirmeye başladığı dönem olduğundan dolayı geri kalan hayatı için çok değerlidir. Bu dönem Türkiye’de anaokulu olarak bilinmektedir. Bu dönemde aldıkları temel eğitimler onların bir sonraki süreç olan ilköğretim döneminde kişilik olarak daha sağlam hareket etmelerine yardımcı olacaktır. Erken çocukluk eğitimi denildiğinde kapsamlı bir hazırlıktan bahsedilemez. Ancak bir çocuğun oyun, eğlenme, öğrenme gibi temel ihtiyaçları açısından önem ifade etmektedir (Özkaya, 2018).

1.1.1. Okul Öncesi Dönemin Önemi

Okul öncesi dönem esas anlamıyla bir çocuğun doğduğu andan itibaren başlayıp eğitim hayatının ilk gününe kadar geçen süreçtir. Ancak yapılan araştırmalar çocuğun daha çok sosyal, duygusal ve zihinsel gelişiminin asıl başlangıcının anaokulu safhasında olduğunu göstermektedir. Çünkü burası çocuğun gelişimi adına hedeflenen bir eğitim sürecidir. Okul öncesi, asla şansa bırakılmaması gereken, ciddi, bilimsel ve sistematik bir şekilde adımların atılması zorunlu olan yıllardır. Bu yüzden buradaki eğitim çocuğun problemler karşısında çözümler üretebilmesi gibi birçok beceri kategorisinde kendisini cesaretlendirebileceği yer olduğundan dolayı çok önemlidir (Ünal, 2014).

Eğitim hayatının ilk evresi olarak kastedilen, 0-6 yaş aralığı olarak kabul edilen okul öncesi dönemdir. Bu aralıkta gelişim, özellikle anaokulu eğitiminin yaygın olduğu 5 ile 6 yaş arasındaki bölümdür. Burada çocuk, çevreyi daha fazla tanıma

çabası içerisinde. Aynı zamanda da etrafıyla iletişime geçtiği ve onlara karşı meraklı bir şekilde yaklaşım sergilediği aşamadır. Bu yüzden çocuk okul öncesi eğitimde içindeki bu merak duygusunu öne sürerek daha fazla bilgi öğrenmektedir (Şahin, 2021).

Okul öncesi dönemdeki bu eğitim çok kapsamlıdır ve her parametre çok önemlidir. Bunların başında kesinlikle öğretmen ve anne baba gelmektedir. Ancak çocuğun özgürce tecrübeler kazanabilmesine fırsat tanıyan ortamlar da çok kıymetlidir. Bu ortamlarda çocuk merkezli olunmalı ve amaç, kazanım, gelişim özelliği gibi konular dikkatli bir şekilde incelenmelidir. Buna ek olarak çocuğun yaratıcılık ve problem çözme becerileri çeşitli aktivitelerle artırılabilir (Yıldırım, 2007).

1.1.2. Okul Öncesi Dönemde Problem Çözme Becerisi

Problem, bir bireyin herhangi bir amaç doğrultusunda attığı adımlar sonucunda karşısına çıkan engellerdir. Bunun çözümü olarak adlandırılan problem çözme kavramı ise karşılaşılan probleme yönelik belli sorular sorularak çözüm üretilmesidir. Problem çözmenin önemi zaten başlı başına karşılaşılan problemten kurtulmakla vurgulanabilir. Ayrıca problem çözmenin vermiş olduğu psikolojik rahatlık olduğu gibi o problemin üstesinden gelmenin de gururu söz konusudur (Oğuz, 2012).

Bir problemin çözümünde bazı adımlar bulunmaktadır. Öncelik problemin farkına varılması ve bu problemin esas kısmının ne olduğunun bulunmasıdır (Temiz, 2020). Sonrasında çözüm yollarının araştırılıp bulunması ve bu çözüm yolları arasından en uygun olanının belirlenmesidir. Daha sonra ise bu çözüm yolunun uygulanması ve problemin çözülüp sonuca bağlanmasıdır (Ünal, 2014). Bu bağlamda uygulanacak olan eğitimler başta problem çözme olmak üzere birçok beceri kategorisinde oldukça önemlidir (Özmen, 2010, s. 5).

Problem çözme becerisinin okul öncesi dönemdeki önemi çocukların akademik motivasyonları için çok önemlidir. Bu kapsamda problem çözme başta olmak üzere çocuğun bu becerilerle ilgili alacağı eğitim, gelişimi açısından yardımcı olan bir etkidir (Gözüm, 2020). Çünkü çocuğun bu alandaki gelişimi açısından problem çözme girişiminde bulunması gerekmektedir (Köyceğiz ve Özbey, 2019). Bu girişim için de

okul öncesi dönemde, diğer bir ifadeyle anaokullarında bu becerileri destekleyen farklı çalışmaların yapılması çok önemlidir (Gülleci, 2019).

Problem denilen kavram çözülemediği müddetçe ortam olarak karamsar bir yapı barındırır. Buna kaygı, duygusal değişkenlik, psikomatik belirtiler gibi parametreler de eklenebilir (Özenç ve Çekirdekçi, 2013). Bu yüzden bireye ki bunun en başı olduğu için çocuğa problem çözme becerisi kazandırılmalıdır. Problem çözme becerisi kazandırılması ilk önce ailede başlar (Coşkun, 2019). Çünkü böyle bir beceri kazanımı ailede elde edilmediyse ileriki süreçte bu tarz sorunların giderilmesi zorlaşır (Börekçi, 2017).

Çocuk okul öncesi dönemden bile önce, ilk olarak aile ortamında görmüş olduğu problemle yüzleşir ve karşılaşmış olduğu bu probleme karşı çözüm düşüncesini tecrübe etmiş olur. Çocuk anasınıfına geldiğinde muhakkak problem çözme becerisi edinmelidir (Bal ve Temel, 2014). Çünkü problem çözme, sosyal beceriler kapsamında yer almaktadır (Ferreira ve Palhares, 2008). Aynı zamanda da bilişsel ve ahlaki yönden gelişimlerinde etkili olduğu, yapılan birçok araştırmada ortaya çıkmıştır (Dilber ve Ersoy, 2016, s. 4). Bu yüzden anasınıflarında verilecek olan eğitimler önemini bir kat daha arttırmaktadır. Verilecek olan bu eğitimler çocukların problem üzerine çözüm üreterek bu süreçte hem problem çözme becerilerini kazanmalarına hem de bu gibi durumlarda strateji geliştirmelerine katkı sağlayacaktır (Dalga, 2017).

Problem çözme becerisi kazanmanın görüldüğü gibi birden fazla katkısı mevcuttur. Çocuklar hem o yaşlarda hem de ilerleyen dönemlerinde çevresindeki bireylerle daha sağlıklı ilişkiler kurma yolunda ilk adımlarını atmış olur (Ekici, 2017). Bu adımlar atılırken önemli etkenlerden birisi de öğretmendir. Çünkü ortaya çıkan bir problem ve bu problemin çözümü aşamasında çocuk en önemli yardımcı öğretmeninden alır (Doğan, 2018). Bu yardımın ana kaynağı tabii ki en başta sınıf öğretmenidir. Ancak çocuğun birçok branşta almış olduğu eğitimler düşünüldüğünde, o branştaki öğretmeni de (müzik, satranç, resim vb.) problem çözümü bakımından yadsınamaz bir gerçektir (Atabay ve Albayrak, 2020). Özellikle yapılan araştırmalar okul öncesi dönemde farklı branşlardaki oyunların, çocukların başta problem çözme becerisi olmak üzere birçok beceride başarı getirdiğini ortaya koymuştur (Gökkaya, 2022).

1.1.3. Okul Öncesi Dönemde Dikkat Becerisi

Dikkat denilen kavram birçok unsuru içinde barındıran karmaşık bir süreçtir. Aslında bu cümleden de anlaşılacağı üzere bu kavramın çok fazla tanımlaması mevcuttur. Bu tanımlamalardan ziyade burada önemli olan nokta dikkat becerisinin üzerine yoğunlaşılmasıdır. Çünkü dikkat zaten kendi içerisinde bu kadar detay barındırdığından ortaya dikkatle ilgili dikkat eksikliği gibi sorunlar çıkacaktır. Bundan dolayı bu dikkat eksikliği gibi sorunları nasıl zihinsel stratejilerle gidermek doğru olacaktır kısmına yönelmek daha verimlidir. Çok boyutlu bir kapasite olan dikkat, fonksiyonel bir birimdir. Bilinçli olma hali söz konusuysa bile kişinin odağının tam olmamasından kaynaklı olarak o anda gerçekleşen beyinsel işlemler idrak edilemeyebilir ancak o bilgi o an içerisinde depolanır. Daha sonrasında odak tamamlandığında o bilgi artık anlamlıdır ve dikkat durumu gerçekleşmiştir (Yavuz, 2014).

Aslında baştan bakıldığında burada bir dikkat eksikliğinden söz edilebilir. Dikkat eksikliği denildiğinde beynin kolay çelinebilirlik durumundan bahsedilebilir. Tabii ki burada hastalık ve doğumsal durumlar dikkate alınmamaktadır (Öztürk, 2023). Dikkat eksikliğini anlamak için beyindeki dikkatle ilgili faktörlerin ötesine bakmamız gereklidir. Bu faktörlerin araştırılması, özellikle okul öncesi dönemin büyük bir etkisi olduğu bir zamanda çok önemlidir. Bu dönemde, sözel bellek ve görsel belleğin ciddi şekilde geliştiği bilinmektedir. Bu gelişmeler, çocuğun zihinsel süreçlerini ve dikkatini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir (Dutar, 2019).

Genel anlamda dikkat ile ilgili ortaya çıkan ana problemler okul öncesi dönemde görülmektedir. Dolayısıyla dikkat ile ilgili eksiklik, bozukluk gibi sorunların çözümü bu evrede bulunmalıdır. Aksi takdirde ileriki dönemlerde bu problemlere istense bile okul öncesi dönemde olduğu gibi bir çözüm bulunamayacaktır. İşte bu yüzden okul öncesi dönem çok önemlidir. Belki eskiden dikkat problemleriyle ilgili bu dönem fazlasıyla önemsenmemekteydi. Ancak günümüzde detaylı olarak ele alınmaktadır (Meriç, 2020).

Dikkat denilen bu unsur hayatın her anında insanoğlunun karşısına çıkmaktadır. Özellikle çocuk yaşlarda sıkça karşılaşılmaktadır. Çünkü o yaşlarda hiperaktivite temelli sorunlar görülmektedir. Bunlar işleri erteleme, organize olmada

sıkıntı yaşama, ödevlerin getirdiği zihinsel yorgunluklar gibi sorunlardır. Çocuk olduklarından dolayı bu sorunla başa çıkmakta ve yönetmekte yetersizdirler. Bu dikkat kavramının bozukluk kısmına geçildiğinde ortada bulunan eksiklikle ilgilenmek gerekmektedir. Bu ilgilenme yine genel manada hayatın her anında olabilir fakat okul öncesi çağında olması yüksek çözüm için önemlidir. Çocuğun içerisinde bulunacağı dikkat eksikliği ve bu eksikliğin gelişimi öncelikli olarak anne ve babasıyla iletişiminden beslenir. Sonrasında ise okul öncesinde aldığı eğitimler destek sağlar (Uskan, 2011).

Okul öncesi dönemde çocuklarda ister istemez anne babalarından bir süre de olsa ayrıldıklarından dolayı farklı davranışlar gözlemlenmektedir. Bunlar dikkat eksikliğinin temelindedir. Ancak olumsuz etki olduğu kadar olumlu etkide mevcuttur. Bu olumlu etki okul öncesinde alınan eğitimin alanıyla ilgilidir. Çocuk ortaya çıkan dikkat eksikliğini bulunduğu ortamda aldığı eğitimle giderebilmektedir. Bahsi geçen bu eğitim hem öğretmenlerin nazarında hem de çeşitli oyunlar aracılığıyla (Ögetürk, 2022).

1.1.4. Okul Öncesi Dönemdeki Oyunların Çocuğun Becerilerine Etkileri

Hangi kavram olursa olsun açıklarken, her kuramcının, araştırmacının farklı görüşleri olduğu gibi farklı açıklamalar ve ifadeler oyun tanımı için de geçerlidir. Oyun kuralsız, özgürce alan ve zamanı olan, gelişimi ve sonucu çok mühim olmayan bir unsur olarak tanımlanmaktadır. Oyun aynı zamanda kuralları olan, özellikle çocukları bu kurallarla eğiten, eğlendiren, keşfettiren ve aynı zamanda da büyüten bir faaliyet olarak da ifade edilmektedir. Aslında bir yetişkinin bile herhangi bir oyunu oynarken yaşadığı hazzı, mutluluğu düşününce bir çocuğun o yaşlarda oynadığı oyundan kazanımlarını görmek gayet açıktır. Çünkü çoğu bir oyunu eğlence odaklı görür. Oysaki herhangi eğitici bir oyun çocuğun gelişim basamaklarında çok önemli bir etkidir. Hatta ve hatta çağlar boyunca oyun, boş zaman doldurma, enerji harcama odaklı görülmüştür. Halbuki çocuklarda herhangi bir beceri kazanımı adına çok büyük öneme sahiptir. Özellikle bir kişinin hayatına şekil verdiği düşünülen okul öncesi dönemde bu oyunların çocuklara sunulması ve onlara sosyal ve zihinsel bir altyapı hazırlaması çok değerlidir. Oyun kısmında okul öncesi dönem adına her yaş için farklı yöntemler mevcuttur. Her yaşın kendi içerisinde bir dinamiği vardır. Motor

becerilerinin gelişimi açısından oyun kavramına 60-72 aylık (5-6 yaş) çocuklarda bakmak önemlidir. Yine de burada çocukların kuralları anlaması beklenmemektedir. Oyun esnasında, oyunun herhangi bir aşamasında sosyalleşme, iletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği içerisinde olma gibi durumlar çocuğun becerilerini bir üst seviyeye çıkarması adına oldukça önemlidir (Akınbay, 2014).

Okul öncesi dönemdeki oyunların çocukların becerilerine katkıları çok fazladır. Her şeyden önce oyun içerisinde herhangi bir eşya, cisim gibi şeylerle iç içe olması düşünerek onu keşfetmesi demektir. Oyunun içerisinde kurduğu hayallerle başta hayal gücü becerisi olmak üzere birçok becerinin kapısını aralamış olur. Zaten böylelikle çocukta zihinsel bir keşfetme süreci başlamış olur. Çünkü temelde oyun bu zemini hazırlar ve üzerine inşa sürecini başlatır. Bütün bu kazanımların elde edildiği bir ortam olan oyun, okul öncesi dönemde çocuklara hem fiziksel hem de zihinsel anlamda birçok beceride katkı sağlamaktadır. (Aslan, 2019).

1.1.5. Okul Öncesi Dönemde Satranç

Satranç, tarihi boyunca birçok değişiklik ve eklemelerle günümüze gelmiş ve dünya genelinde popülerliğini sürdüren bir masa oyunudur. Bu oyun, iki kişi arasında karşılıklı olarak oynanır ve aynı zamanda entelektüel bir spor dalı olarak kabul edilir. Tarihsel olarak bakıldığında, hiçbir oyun, satranç kadar büyük bir öneme sahip olamamıştır. Ayrıca, satranç gibi tarihsel geçmişiyle gurur duyan ve uluslararası bir eğlence türü olarak bugüne kadar varlığını sürdüren başka bir zekâ oyunu bulunmamaktadır (Ercan, 2021).

Satranç oyunu tarihsel süreçte bir savaş oyunu olarak karşımıza çıkmaktadır. İki oyuncu arasında, eşit güçte iki ordunun çatışması şeklinde ele alınan satranç oyununda her iki taraf kapsamı sınırlanmış ve her iki tarafa zemin avantajı sağlamayan bir durumu yönetmektedir. Oyuncuların tek gücü akıl yürütme ve stratejik hayal becerisi olan oyunda zafer, rakibin hamlelerini ön görebilme yeteneği güçlü olanındır. Aslında savaş kelimesi bizlere doğrudan olumlu düşünceler uyandırmasa da bu oyunun zekâ üzerine olduğunu anlatmak için hiç de yanlış bir terim değildir (Ozan, 2005).

Satranç, tarihi çok eski zamanlara dayanan, iki oyuncu arasında oynanan bir zekâ oyunudur. Bu oyun 6 taşın varlığı ile can bulur. Bu taşlar; her bir oyuncu için 1 adet şah, 1 adet vezir, 2 adet kale, 2 adet fil, 2 adet at ve 8 tane piyondur. Oyun, 8x8 boyutlarında, toplam 64 kareden oluşan bir alan üzerinde, 16 beyaz ve 16 siyah renkte olmak üzere toplamda 32 adet taş ile oynanır. Oyunun başlangıcında beyazların ve siyahların 16 taşı bulunur. Satranç tahtası karelerinin yarısı koyu (siyah), diğer yarısı açık (beyaz) renklerden oluşur. Piyonun değeri 1 puan, at ile filin değeri 3 puan, kalenin değeri 5 puan ve vezirin değeri 9 puandır. Şahın değeri için sonsuz ifadesi kullanılır, çünkü oyunun amacı şahı sıkıştırmak ve mat yapmaktır (Polson, vd. 2023).

Yalnız bir satranç oyununun sonunda puanların hiçbir önemi yoktur. Bu sadece oynarken karar verebilmek için kullanılan ne zaman bir taşı alacağınıza ne zaman rakibinizle taş değişimi yapacağınıza veya başka hamleler yapacağınıza karar vermenize yardım eden bir sistemdir (Gupta, Gupta ve Grattoni 2023).

Problem çözme becerisi öncelikli olmak üzere birçok beceri kazanımında anaokullarının etkisi çok büyüktür. Çünkü burada çocuğun gelişimi açısından birçok ders verilmektedir. Bunlardan en önemlisi de problem çözme ve diğer becerilerin kazanımı açısından satrançtır. Satranç başlı başına ayrı bir alandır ancak anaokullarında çocukların beceri kazanımında çok etkilidir (Karamete ve Güneş, 2014). Doğru planlama ile çocuğun var olan problemine bile çözümler üretebilir. Tabii ki anaokullarında tek bir branş adına bu kadar derinlemesine bir planlamadan söz edilemez. Ancak yine de haftada bir veya iki saatlik satranç eğitiminin çocuğun problem çözme becerisine etkisi birçok araştırmada gözlemlenmektedir (Aydın, 2017). Burada satranç öğretmenin de doğru planlaması yardımcı olacaktır (Özkan ve Girgin, 2014). Çünkü çocukların problem çözme becerilerini geliştirmeleri bakımından öğretmen önemli bir etkidir. Aile dışındaki yol göstericidir (Demir, 2008). Öğretmenler çocukları ne kadar problemlerle karşı karşıya getirirlerse çocukların da çözüm için bir o kadar becerileri olacaktır. Öğretmen bu gibi detayları yaparken aynı zamanda da o problemi çocuğun üstlenmesi için onlara ilgilerini çekecek küçük eğlenceler vermelidir. Bunların bir araya geldiği bir ortamda çocuğun becerilerinin geliştiği görülecektir (Ünal, 2014).

Satrancın yalnızca büyük yaşlarda oynanabileceği düşünülmektedir. Ancak bir çocuğun satranç öğrenmeye ve oynamaya başlaması ile becerilerinin gelişimi düşünüldüğünde aslında okul öncesi dönemin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde sadece beyin ile ilgili gelişimin başlaması değil birçok beceriden söz edilebilir. Odaklanma, görselleştirme, ileri görüş, planlama, problem çözme, yaratıcılık, hayal gücü, gözlemlleme, inceleme-düzenleme, sayısal, uygulama, iletişim, sosyal gibi beceriler satrancın okul öncesi dönemde kazandırdığı beceriler olarak söylenebilir (Ülger, 2023).

1.2. SATRANCIN DİKKAT BECERİSİNE FAYDALARI

Dikkat kavramı temelde en basit haliyle biliniyor olsa da birçok farklı şekilde ifade edilmektedir. Örneğin dikkat belirli bir eğitim sürecinin ardından beyindeki bilişsel bölgenin dışarıya aksettirdiği tepkidir (Voelker, P. vd, 2014). Bir başka ifade ile, çevreden alınan uyarıların beyinde sürekli olarak işlenmesi çok zordur, o yüzden bu uyarıların süzgeçten geçip organize olmuş biçimdir (Özoğlu, 2016). Özetle aslında dikkat olarak adlandırılan odaklanma kabiliyeti literatürde farklı şekillerde ele alınmıştır. Bu farklı ele alma biçimi beynimizin yapmış olduğu davranış algılama ve şekillendirme dolayısıyla gerçekleşmektedir. Birden fazla kablo düzenini düşündüğümüzde aslında aklımızda canlanan fotoğraf dikkat için de geçerlidir. Beynimiz algılama sonucunda bu kablolardan bir tanesine yönelerek dikkat becerimizi şekillendirir.

Dikkat olması gerektiği gibi bilinçli olma durumu söz konusuysa bile araştırmacılar tarafından farklı çeşitlilikte incelenmiştir. Araştırmacılar aktif dikkat ve pasif dikkat olarak dikkati ikiye ayırmışlardır. Bu ayırmada dikkati, kişinin isteğine bağlı olarak gerçekleştirdiği söylenmektedir. Öte yandan dikkatin duylara veya zihne bağlı olduğu da ifade edilmektedir. Burada bir amaç doğrultusunda zihnimizin kilitlenmesiyle veya yine bir amaç uğrunda duylarımızın işin içine girerek etkileşimsel olarak dikkati oluşturduğu noktasında buluşulmaktadır. Dikkatin niteliksel doğrultuda hareket ettiği de belirtilmektedir. Aslında tüm bu çeşitliliğe bakıldığında belirli öğelerin gözüktüğü belirlenmiştir. Dikkat becerisi üç temel öğe üzerinden gözlemlenmektedir. Bunlar genel uyarılmışlık hali, yoğunlaşma ve seçiciliktir. Dikkat, çevredeki uyarılara karşı beynin hep tetikte olması ve ihtiyacın

sürekli olarak taranmasıyla belirlenen amaç doğrultusunda odağın bir noktada yoğunlaşması biçiminde birbirini takip eden bir zincirdir. Ancak dikkat olarak adlandırılan bu odaklanma durumunun sürekli olmasa da bir bölümünün devamlı aktif olması gerekmektedir. Çünkü bu odak durumu bir an için bile olsa ortadan kaybolur ve yitip giderse kişi dikkatini verdiği işinden ayrılmış olacaktır. Zihin odağını kaybetmeye başladığı andan itibaren belirlenen amaçtan uzaklaşılacak ve bahaneler üretilerek dikkat dağılacaktır. Dikkatin dağılmaması için seçici olmak gerekir. Bu ilgisizliğin, konsantre olabilme becerisi kullanılarak bertaraf edilmesi gerekmektedir (Kula, 2018).

Odaklanmanın doğru seçicilikte olması ve bunu takiben zihinsel olarak işin içine girilmesi zorunludur. Burada kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı etkenler söz konusudur. Örneğin ismimizin söylendiği anda neyle uğraşıyor olursak olalım ismimizin söylendiği tarafa doğru tamamen bir dikkat kayması gerçekleşecektir. İşte bu zorlaştırıcı etkindir ve bu etken dikkati bölmektedir. O anda ilgilenilen işle ilgili hala beyinde küçük bir parçacık olsa bile bir şeyler kalacaktır fakat odak yine de diğer tarafa kayacak ve dikkat bölünecektir. Bu gibi durumlar istemesek de oluşacaktır. Zorlaştırıcı etkinin bir sonucudur. Ancak bizlerin dikkat becerisi için kolaylaştırıcı etkenler üzerinde durmamız gerekmektedir. Ne de olsa dikkat spesifik bir kavramdır. Tabii ki odak durumu yaşa göre farklılıklar içermektedir ve bu zorlaştırıcı etken göz önüne alındığında dikkat dağılması kaçınılmazdır fakat kolaylaştırıcı taraftan mutlak olarak bakılmalıdır. Buradan bakıldığında, kişi kendisine ait belirli içsel faktörleri belirlemeli ve olağanüstü dikkat kayması durumlarında hazır bulunmalıdır. Sahip olunan zekâ seviyesi, algı, kapasite, öğrenme yolculuğunda duygu – düşünce durumunu kontrol etme, psikolojik – zihinsel farkındalık gibi faktörler kişinin farkında olacağı ve bu gibi durumlarda hazır bulunduracağı içsel değişkenlerdir (Tüylü, 2019).

Bu tarz dikkat dağıtıcı etkenler ifade edildiği gibi içsel kazanımlarla etkisiz hale getirilebilir. Bu kazanımlar kişide hazır bulunduğu gibi bir o kadar da dışarıdan çalışarak elde edilir. Burada bu kazanımlara büyük bir etkisi olan oyunlardan, spor alanlarından söz edilmelidir. Bir oyunla, sporla ilgilenen birey ister istemez odağını belirli bir seviyede tutmalıdır ve bu da oyunun, sporun ona dikkat kazanımını sağlayacaktır. Kişi ister iradesiyle ister iradesi dışında odağını sağlayarak dikkat kazanımı elde edecektir. Aslında oyun başladığı anda odak ve buna bağlı olarak dikkat

durumu harekete geçmiştir (Uluç, 2022). Bu oyunlar, sporlar göz önüne alındığında akla satranç gelmektedir.

Satranç bazı özellikleri ile dikkat becerisinin gelişimi açısından diğer sporlardan ayrılmaktadır. Bu özelliklerin başında düşünme gelmektedir. Bu sporun temelinde zaten düşünmeyi öğretme yatmaktadır. Satranç sadece iki kişinin satranç tahtasının başına geçerek birbirleriyle taşları hareket ettirerek oynadıkları sıradan, öyle derinliği kolayca anlaşılabilecek bir oyun değildir. Elbette satranç denilince akla ilk gelen beyni geliştirme kazanımı söz konusudur ancak hayata yönelik kazanımları üst üste konulduğunda farklı bir pencere görülmektedir. Bunlar hayal gücünün gelişimi, karar verme becerisi, yorumlama yetisi, fikir üretimi sağlama gibi daha birçok kazanımla birlikte özellikle problem çözme ve dikkat becerisini geliştirmedir (Akar, 2021).

1.3. SATRANCIN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNE FAYDALARI

Problem denildiğinde birçok açıklama bizleri karşılamaktadır. En yalın haliyle hayatta belirli bir amaç doğrultusunda ilerlerken karşılaşılan zorluklardır. Bu zorluklara karşı da çözümler üretilmesi gerekir. Bu çözümleri üretirken de problem çözme becerisi gelişir. Problem çözme, karşılaşılan sorulara - sorunlara cevap verme, cevaplar bulma, bilinmezlikleri giderip açıklığa kavuşturma olarak tanımlanmaktadır. Problem çözmenin bu denli çok farklı şekilde ifade ediliyor olmasının sebeplerinden en önemlisi de hayatın tüm alanlarını kapsıyor olmasıdır. Problem çözme, hayatın her alanında, her anında karşılaşılan karmaşık durumlar karşısında zihinsel bir sürece girerek o süreçten kazançlı bir şekilde çıkılmasıdır (Kaptan, 2023).

Problem çözme sürecine ilişkin günümüzde esas alınan model George Polya'nın 4 aşamalı modelidir. Bu modelin amacı problem ile karşılaşıldığında adım adım çözüm sürecine ulaşmaktır. Bu modelin ilk basamağını problemin gerçekten anlaşılması oluşturmaktadır. Sonuçta ortada bir sorun olduğunun anlaşıldığı durumlarda bile problem keşfedilemeyebilir. Bu yüzden aslında ilk adım son derece önem arz etmektedir. İkinci adımda ise belirlenen bu problemin çözümü için doğru düşünme ile bir plan belirlenmesi yer almaktadır. Üçüncü adımda kurulan bu planın düzgün ve temiz bir şekilde uygulanma süreci bulunmaktadır. Sıradaki ve son adımda

ise değerlendirme kısmı bulunur. Tabii ki adından da anlaşılacağı gibi problemin çözümü için ortaya konulan planın doğru şekilde uygulanıp uygulanmadığının gözden geçirilme aşamasıdır. Böylece karşılaşılan sorunla ilgili en başından problemi belirleyip bu probleme çözüm üretme süreci tamamlanmış olur (Yeşilova, 2013).

Bir problem ile karşılaşıldığında önemli olan nokta buna karşı çözüm üretilip üretilmediğidir. Burada devreye problem çözme becerisi girer. Bu beceri için kişinin kendisini geliştirmesi gerekir. Bu gelişim ise birçok şekilde olabileceğı gibi spor ile de mümkündür. Problem çözme, dikkat gibi zihinsel unsurlar söz konusu olduğunda akla ilk gelen sporlardan birisi hiç şüphesiz satrançtır. Çünkü satranç zaten temelde birçok hamleyi önceden görme ve planlama ile ilgili bir spordur. Hali hazırda karşılaşılan bir probleme karşı çözüm üretme kısmına gelindiğinde satranç önemli bir aşama kaydettirir. Satranç sayesinde, problemi tanımlayıp katmanlarına ayırma ve bu katmanları detaylı bir şekilde plan kurarak ele almak problemi çözme açısından daha da kolaydır (Ün, 2010).

Birçok araştırmacı problem çözme becerilerinden bahsetmektedir. Özellikle bu araştırmacıardan Watts problem çözme becerilerini en temel haliyle maddelere ayırmıştır (Korkmaz, 2002).

1.3.1. Yaratıcılık Becerileri

Yaratıcılık konusunda farklı tanımlamalar söz konusudur ancak araştırmacıların çoğunun belirli bir merkezde toplandığı söylenebilir. Onun da yaratıcılığın hayatın her alanında ve her anında ortaya çıkan özgün bir süreç olduğudur. Toplumun gelişmesi adına çok önemli bir yerde bulunan yaratıcılık becerisi hayatın her alanına ışık tutmuştur. Toplumda önemli yer edinmiş kişiler özgün biçimde, şöyle ki diğer bireylerden bağımsız hareket ederek çok çalışıp yenilikçi olarak yaratıcılık becerilerini daha da açığa çıkarmışlardır. Ve bu açığa çıkma işleminin en başında çocukluk döneminin geldiğini de belirtmişlerdir. Bahsi geçen bu yaratıcılık becerisi çocukların oynadıkları oyunlarda ortaya çıkabilir. Mesela herhangi bir nesneyi oyununa uyarlayarak istediğı şekilde kullanabilir. Tabii ki bütün bu detaylar yaratıcılık becerisine can verirken hayal gücünü de mutlaka eklemek gerekir (Tedik, 2013).

1.3.2. Hayal Gücü Becerileri

Yaratıcılığın arkasında açığa çıkması beklenen güç olarak tanımlanmaktadır. Hayal gücü ortada olan zihinsel aktiviteye boyut kazandırır. Bir problemin çözümünde en önemli etkenlerden birisidir ve çok ihtiyaç duyulur. Sadece hayal gücü kullanılarak bile kişinin temelleri atılabilir. Bu beceri öyle bir yerdedir ki yeni bilgilerin bulunması, bu bilgilerin daha da ileri götürülmesi, hatta ve hatta bir medeniyetin yükselmesi dahi mümkündür. Ancak hayal gücünün temeli daha keskindir. Diğer beceri çeşitlerinde de çocukluk ve okul öncesi dönemin etkisinden söz edilir ama hayal gücü becerisi için bu iki evrenin önemi çok ama çok yüksektir. Çünkü çocuklar hayal gücünü her an kullanmaktadır. Bunun sebebi o dönemde daha fazla sahip oldukları saflıklarıdır. Bu aynı zamanda çocukların bir yeteneğidir ama bu yeteneği daha da açığa çıkaracak ve geliştirecek yer okul öncesidir. Burada çocuğun bağımsız hareket edebilmesi, girişimlerde bulunabilmesi için de en önemli etken gözlem kabiliyetidir (Aydemir, 2019).

1.3.3. Gözlem Becerileri

Gözlem, meydana gelen farklı durumların incelenmesidir. Burada dikkat önemlidir. Çünkü dikkatin belli bir yoğunlaştırma düzeyine ulaşması sonucu gözlemlene yapılabilir. Gözlem birçok farklı şekillerde yapılabilir. Ancak gözlem denildiğinde temelde çok basit, çevre ile iletişim içerisinde olarak olayları fark edebilme ve kişisel hiçbir düşünceyi katmadan onu ifade edebilme akla gelmektedir. Gözlemlene becerisini çocuk yaşlarda öğretmen vasıtasıyla geliştirmek olağandır. Bu beceri kazanılmaya başladığında aslında inceleme konusundaki düşüncelerde açığa çıkmaktadır (Yıldız, 2016).

1.3.4. İnceleme ve Düzenleme Becerileri

İnceleme gözlemden hareket etmektedir ve konuşma içermemektedir. Ancak düzenleme sürecinde konuşma önemli bir noktadır. Özellikle çocuklarda incelemesi yapılmış bir olayın düzenlenmesi gerçekleştirileceği zaman çocuk, bazı kazanımların farkına varır ve burada zihinsel bir aşama kaydetmiş olur. Artık çocuk elde ettiği beceri ile bunun matematiğini algılamış olur ve bir strateji bile oluşturabilir (Kıyaker, 2017).

1.3.5. Sayısal Beceriler

Sayısal beceri konusunda literatürde çeşitli tanımlamalar yer almaktadır. Ancak bu tanımlamaların ortak noktaları önemlidir. Ortak noktalarında sayısal dendiği zaman akla doğrudan sayıların gelmesi ve buna bağlı bir becerinin oluşmasından değil, sözel becerilerin dahi belli bir sayısal temele dayanması ve matematikten çok daha fazlası olduğudur. Gerçekten sayısal beceri sayesinde ortaya çıkan beceriler çok fazladır. Grafik yorumlama, organizasyon yapma, oran ve yüzde hesaplama sadece birkaçıdır. Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişimi ile sayısal beceriye ilişkin birçok program ve model ortaya atılmıştır. Ancak bütün bu model ve programların icadı ve geliştirilmesinden ziyade nasıl uygulanacağı önemlidir (Açıkel, 2021).

1.3.6. Uygulama Becerileri

Uygulama, herhangi bir alanda herhangi bir konuda yola çıkılan durumun belirli bir noktada aslında test edilmesidir. Bu test edilme süreci literatürde farklı farklı çalışmalarda yer almaktadır. Uygulama becerisi denildiğinde uygulama sürecinin nasıl yürütüldüğü, alan çalışmasının nasıl ele alındığı, nasıl analiz yapıldığı gibi süreçler kritiktir. Ayrıca burada iletişim de çok önemlidir. Çünkü proje her ne ise o projeye olan yaklaşım uygulama aşamasından sonra iletişime dönüşecektir (Dörterler, 2019).

1.3.7. İletişim Becerileri

İletişim, ilk anda zihinsel olarak akla gelebilecek çoğu şeyin aktarılması sürecidir. Bilgi, fikir, duygu gibi birçok zihinsel aktarım iletişimin içinde sayılabilir. Bir toplumun sağlıklı bir şekilde anlaşabilmesinin temel dayanağı iletişimdir. Özellikle, hele de iletişim gibi çok önemli olan bir konunun çocukluk döneminde pekiştirilmesi ve kazandırılması kritiktir. İletişim öğeleri literatürde kaynak birim, hedef birim, mesaj, kanal, geri bildirim, kodlama ve kod açma, algılama ve değerlendirme şeklinde sıralanmıştır. Bütün bu aşamaların gerçekleşebilmesi adına çocukluk döneminde verilen eğitim çok etkilidir. Okul öncesi dönemin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu aşamaların gerçekleşmesi demek bir çocuğun iletişim becerisinin çok sağlam olması ve bu bağlamda iletişimde aktif olup kendini daha iyi bir şekilde ifade edebilen bireylere dönüşmesi demektir. Böylece sosyal hayatlarında

daha başarılı olabilirler (Tan, 2023).

1.3.8. Sosyal Beceriler

Sosyalleşme, kişinin gelişimi adına en önemli süreçlerden biridir. Bu süreç hayatın her anında bireyledir ancak çocukluk döneminde daha da belirgindir. Okul öncesi dönemde sosyalleşme adına her anlamda adımlar gözlemlenmektedir. Öncelikle kelime dağarcıklarındaki artış ilk izlenimlerdenidir. Ardından anne ve babalarıyla olan iletişimlerinin içsel etkisi arkadaşlarıyla oynadıkları oyunlarda dışsal etkiye dönüşmektedir. Bütün bunlar ekseninde sosyal beceri olgusu da gelişim göstermektedir. Çocukların hem ailede hem de arkadaşlarıyla kurduğu iletişimle birlikte üstlendiği görevleri belli bir yetkinlikle yerine getirmeleri sonucunda sosyal becerileri gelişmektedir. Böylelikle ilerleyen yaşlarında insanlarla kuracakları iyi ilişkilerin temellerini atmış olurlar (Kılıç, 2016).

2. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde okul öncesi dönem, dikkat becerisi, problem çözme becerileri, satranç ve satrancın bu becerilere etkisi ile ilgili araştırmalar ele alınmaktadır.

Sadık (2006), 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin satranç bilenlerle bilmeyenler arasındaki dört işlem ve problem çözme konusundaki başarılarını incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. 4.sınıflarda satranç bilen ve bilmeyen 40'ar öğrenci, 5.sınıflarda da satranç bilen ve bilmeyen 48'er öğrenci ile yapılan araştırmada çalışmaya başlarken beklenen sonuçlar elde edilmiştir. Bunlar, satranç oynayan öğrencilerin matematiksel problemlerde gösterdikleri performansın satranç oynamayan öğrencilere göre farkına bakıldığında belirgin olduğudur.

Dönemin değiştiği düşünüldüğünde ilköğretim aşamasındaki çalışmalar okul öncesi ile karşılaştırma yapmak için önemlidir. Örneğin, ilköğretim okullarında seçmeli olarak verilen satranç dersinin incelendiği çalışmada Manak (2007) amacını, verilen bu satranç dersinin çocuklar üzerinde pozitif yönde bir etkisinin olup olmadığını öğretmen, idareci ve müfettiş görüşleri ile ortaya koymak olarak belirtmiştir. Yapılan analizlerden sonra hem satranç dersini veren öğretmenler hem idareciler hem de müfettişlerin ortak kanısı verilen seçmeli satranç dersinin öğrenciler üzerinde pozitif yönde bir etki göstereceği yönündedir.

Okul öncesinde eğitim alan çocukların problem çözme becerisi, dikkat becerisi başta olmak üzere daha birçok beceri kazanımında satrancın rolünün olup olmadığı düşünüldüğünde birçok araştırma gözlemlenmektedir. Örneğin okul öncesinde alınan satranç eğitiminin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin matematik becerileri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada Tekneci (2009), bu etkiyi gözlemlemiştir. Satranç eğitimi alan çocukların matematik becerilerinin daha yüksek çıktığı belirlenmiştir.

Satranç oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin problem çözme becerilerini incelediği çalışmada Erhan vd. (2009), 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan 90 öğrenciyi gözlemlemişlerdir. Sonuçlarına göre satranç oynamayan öğrencilerin satranç oynayan öğrencilere göre daha aceleci oldukları ortaya çıkmıştır. Bu da

temelde herhangi bir sorunla karşılaşıldığında satranç oynayan öğrencilerin bu soruna stratejik olarak daha soğukkanlı yaklaştıklarını göstermektedir.

Yıldız (2010), ilköğretimin ikinci aşamasında okumakta ve aynı zamanda aktif satranç oyuncusu olan öğrencilerin zekâ ve yaratıcılık alanlarıyla olan ilişkilerini incelemiştir. Çalışma bahsi geçen beceri türlerine iyi birer örnektir. Araştırma, 23 Ocak – 1 Şubat 2009 tarihleri arasında düzenlenmiş olan Türkiye Yaş Grupları Satranç Şampiyonasına katılım gösteren 6, 7 ve 8. sınıfta okumakta olan 500 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılım gösteren kişiler üzerinde “ne kadar yaratıcısınız” sorusu üzerinde durulmuş ve yaratıcılık becerisi gözlemlenmiştir. Bu uygulamanın sonucunda cinsiyet değişkenine göre satranç oynayan erkek sporcuların matematiksel ve mantıksal zekâ düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bir diğer ayırıcı nokta ise sınıf düzeyinde görülmüştür. 6.sınıftaki öğrencilerin hem sözel hem de sayısal anlamda becerileri 8.sınıftaki öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır.

Lise aşamasında, çocukluk evresinden çıkılmış olsa dahi satrancın beceriler üzerine etkisi merak konusu olmayı sürdürmektedir. Ün (2010), 22 lise öğrencisi ile satranç oyununun problem çözme ve karar verme arasındaki ilişkiye ne gibi bir etkisinin olduğunu incelemiştir. Bu öğrencilerden yarısını satranç topluluğunda bulunan, diğer yarısını ise satranç bilmeyen öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilere, problem çözme ve karar verme konusunda üç ayrı test uygulanmıştır. Bu testlerden sonra 18 hafta boyunca satranç topluluğunda bulunan öğrencilere satranç antrenörü tarafından satranç eğitimi verilmiştir. Bu süreçten sonra ilk başta uygulanmış olan testler yeniden bütün öğrencilere uygulanmıştır. Bunların sonucunda satranç eğitimi verilen öğrencilerin karar verme ve problem çözme konularında birçok değişikende artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, satranç öğrenme ile problem çözme arasında herhangi anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucu da literatürde yerini almış olan nadir çalışmalardan birisidir.

Okul öncesi dönemde acaba çocuğun kendisinin problem çözme üzerinde bir etkisinin olup olmadığı fikri akla gelmektedir. Oğuz (2012), yapmış olduğu incelemede deney ve kontrol grubu olarak iki ayrı grubu test etmiştir. Ön test ve son test sonuçlarının her ikisinde de farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle proje yaklaşımına dayalı eğitimin verildiği grupta problem çözme becerisi açısından anlamlı

derecede yüksek bir sonuca ulaşıldığı gözlemlenmiş olup çocuğun kişiliğinin bir etkisi olabileceği ortaya çıkmıştır.

Börekçi (2014), yaptığı çalışmasında dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu belirtisi olan 4-6 yaş arasındaki çocukların sosyal yaklaşımlarını gözlemlemiştir. Buna bağlı olarak çocukların davranışsal problemleri tespit edilerek ailelerin tutumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda okul öncesi dönemden ilkokula geçerken bu gibi sorunları olan çocuklarda aslında problemin önüne geçilebileceği fark edilmiştir.

Kaynar (2014), çalışmasında erken çocukluk döneminde verilen satranç eğitiminin çocuk üzerinde ilkokula hazır olma fikrine etkisini incelemiştir. Çocuklara birden fazla testin, özellikle FTF-K dikkat testinin uygulandığı araştırmanın sonucunda, erken çocukluk döneminde verilen satranç eğitiminin çocuklar üzerinde dikkat toplama becerisi başta olmak üzere okul olgunluğu ve sosyal olgular üzerinde belirgin bir etkisi olduğu görülmüştür.

Ünal (2014), anasınıfında okumaya devam eden 6 yaş çocukların problem çözme konusundaki becerilerini incelediği araştırmasında deney yöntemine dayalı eğitim alan çocuklar ile deney yöntemine dayalı eğitim almayan çocuklar arasındaki farkı saptamak istemiştir. Çocukların aldıkları eğitimde oynadıkları oyunlar deney dahilindedir. Çalışmanın sonucunda, deney grubu lehinde problem çözme becerilerinin daha baskın olduğu görülmüş, çocuk için oyunların etkisi net bir şekilde gözlemlenmiştir.

Bal ve Temel (2014), okul öncesi dönemde gerçekleştirdikleri çalışmalarında, eğitim alan 4-6 yaş arasındaki çocukların kişiler arası problem çözme becerilerini incelemek için bakış açısı alma becerileri açısından ilişkiye bakmışlardır. Sonucunda bu iki beceri düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlemişlerdir. Özetle problem çözme becerisi herhangi bir yönden bakıldığında dahi etkisi yüksek bir beceridir.

Dikkat seviyesinin incelendiği araştırmalardan birinde Seçer ve Özmen (2015), dikkat toplama becerisini geliştiren faktörlerin dürtüsel olarak okul öncesi dönemdeki çocukların düşünme ve dikkat toplama üzerine etkisine bakmışlardır. Kontrol ve deney gruplarıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda dikkat toplama becerilerini geliştirici

eđitim programının kullanıldıđı çocuklarda dikkat toplama ve dűűűnme űzerinde belirgin bir fark gűrűlműűűr.

Okul űncesi dűnemde problem űzűme űzerine űđretmenlerin etkileri de yadsınamaz bir gerűektir. Bunun iűin yapılan bir araűtırmada Gűndűz ve Akduman (2015), okul űncesi dűnemdeki űđretmenlerin fen etkinliklerinde problem űzűme becerisine yűnelik uygulamaları űzerinde inceleme yapmıűlardır. Tablo kullanılarak yapılan araűtırmanın sonucunda űđretmenlerin problem űzűme aűamasında sorunun űzerinde durdukları ama űocuklardan ziyade űđretmenlerin aktif rol űstlendikleri sonucu ortaya űıkmıűtır.

Okul űncesi dűnemde problem űzűme becerisiyle ilgili bir diđer űalıűmada Ekici (2017), űocukların ailelerinin, aile katılım űalıűmalarına katılıp katılmaması sonucunda űocukların sosyal becerileri ve problem davranıűları arasındaki iliűkiyi incelemiűtir. Sonuű itibariyle aile katılım űalıűmalarına katılan ve katılmayan ailelerin űocukları arasında sosyal beceriler ve problem davranıűları arasında anlamlı bir iliűki ortaya űıkmıűtır.

űubukűű ve Kahraman (2017), yaptıkları araűtırmada okul űncesinde eđitim alan űocukların problem űzűme becerilerine satrancın etkisinin olup olmadıđına bakmıűlardır. Yine benzer sonuűlar ortaya űıkmıűtır. Okul űncesi dűnemde satranű eđitimi alan űocukların problem űzűme becerilerinin, satranű eđitimi almayan űocuklara gűre daha yűksek olduđu bulunmuűtur. Ayrıca 2 yıl satranű eđitimi alan űocukların 1 yıl satranű eđitimi alan űocuklara oranla problem űzűme dűzeylerinin daha yűksek olduđu belirlenmiűtir. Buradan da satranűa ne kadar uzun sűre ilgi duyarlarsa aslında problem űzűme becerilerinin de o oranda arttıđı sonucuna varılmıűtır.

Bűyűkaűık (2007), űalıűmasında ortaokul űđrencilerinin herhangi bir problemi űzűmeye yűnelik tavırları ile satranű bilgilerindeki seviye arasındaki iliűkiyi űok geniű kapsamlı ele almıűtır. űalıűmada Hatay, Ankara, Eskiűehir, Giresun, Kilis, Muđla űehirlerindeki 5, 6, 7 ve 8. sınıflardaki 202 satranű bilen űđrencinin yer aldıđı gűrűlműűűr. Yapılan araűtırmalar sonucunda ortaya űıkan verilerin analizinde űđrencilerin satranű bilgisi ile problem űzűmeye yűnelik tutumlarında pozitif yűnlű yűksek bir iliűki gűzlemlenmiűtir. űzetle satranű bilgisi, eđitimi daha yűksek olan

çocuğun herhangi bir problemi çözmeye yönelik tavrının daha belirgin olduğu görülmüştür.

Satranç eğitimi alan ve almayan ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin cinsiyet açısından aralarında fark olup olmadığının ele alındığı çalışmalar da vardır. Serin ve Şeb (2017), çalışmalarında öğrencileri herhangi bir problemi çözme becerilerinin farklı sosyo demografik hareketlerini göz önüne alarak incelemişlerdir. KKTC’de 5, 6, 7, ve 8. sınıflarda bulunan satranç oynayan ve oynamayan toplam 213 öğrenci ile görüşülen bu araştırmanın sonucunda satranç eğitimi alan ve almayan öğrencilerin problem çözme konusunda cinsiyete göre herhangi bir farklılığı ortaya çıkmamıştır. Ayrıca sınıf düzeyinde de güven, özdenetim gibi kavramlarda da herhangi bir farklılık görülmemiştir.

Akay (2017), beceri türleri söz konusu olduğunda okul öncesi dönemde verilmiş olan satranç eğitiminin bilişsel ve sosyal davranışlar üzerinde ne gibi etkileri olduğunu incelemiştir. Çalışma bu yönüyle önemlidir. Araştırmaya katılım gösteren 24 çocuğun yarısını kontrol diğer yarısını da deneme grubu oluşturmaktadır. Deneme grubundaki çocuklara 12 hafta boyunca haftada iki saat satranç eğitimi verilmiş ve bu süreçte satranç üzerine etütler yapılmıştır. Bütün bu dönemin ve analizlerin sonucunda satranç eğitimi verilen okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel ve sosyal davranışlarında olumlu ilerlemeler kaydedildiği ortaya çıkmıştır.

Köyceğiz ve Özbey (2019), çalışmalarında okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem çözme becerilerini gözlemlemek adına motivasyon seviyelerinin ve bazı diğer parametrelerin incelemesini yapmışlardır. Bu çalışmaya öğretmenlerinde etkisinin gözlemlenebilmesi adına öğretmenler de katılım göstermişlerdir. Formların incelenmesi sonucunda çocukların motivasyon düzeylerinin, öğretmenlerinin mezuniyeti, kıdem yılı gibi öğretmenden kaynaklı bazı parametrelerden dolayı değişiklik gösterdiği görülmüştür.

Araştırmalardan bir diğerinde okul öncesi dönemde çocuklara verilen satranç eğitiminin onların dikkat toplamaları üzerinde bir etkisi olup olmadığını ve bununla birlikte verilen bu satranç eğitiminin beş yaş öbeğinde mi yoksa altı yaş öbeğinde mi daha etkili olduğu belirlenmek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Tatlıpınar ve Serçe (2019), hem beş hem de altı yaş grubunda deney ve kontrol gruplarını araştırma

kapsamına almışlardır. Bütün bu sürecin sonunda hem beş hem de altı yaş grupları için satranç eğitimi alan çocukların dikkat toplama düzeylerinde satranç eğitimi almayan çocuklara göre belli oranda pozitif bir etki görülmüştür. Beş ile altı yaş grupları arasında ise belirgin bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Bir satranç oyuncusunun temel anlamda bir maç esnasında başına gelebilecek tüm değişkenlerin incelenmesinin istenmesi tam da beceri kavramıyla alakalıdır. Kutlu ve Erdemir (2019), çalışmalarında pozisyona bağlı hızlı karar verme becerisi, süre sıkışmasında stres yönetimi becerisi gibi birçok beceri türlerine yer vermişlerdir. Bunların incelenmesi için çok fazla formattan yararlanılmıştır. Bu formatların sonuçlarına bakıldığında, daha uzun süre satranç oynayan sporcuların daha yeni oynamaya başlayan sporculara göre incelenmiş olan değişkenlerde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Uzun süre satranç ile ilgili olan sporcuların gözlemlenen becereler özelinde daha fazla kazanım elde ettikleri ortaya çıkmıştır.

Akar (2021), okul öncesi dönemde verilmiş olan satranç eğitiminin dikkat üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada 6 hafta boyunca, haftada beş gün ve iki ders saati olmak üzere deney grubunda olan çocuklara satranç dersi verilmiştir. Bunların tamamının sonunda da hem deney hem de kontrol gruplarına FTF-K dikkat testi uygulanmış ve uygulama verileri kaydedilmiştir. Çalışmanın sonunda da kontrol ve deney grubu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özetle satranç eğitimi alan çocukların dikkatlerinde, satranç eğitimi almayan çocukların dikkatlerine oranla daha büyük bir artış gözlemlenmiştir.

Bazı araştırmalar ne kadar okul öncesinde olsa da çocuk özelinden çıkabilir. Ancak bu durum yine de okul öncesi dönemde çocukların oyunlarla ilgili yaklaşımlarını incelemek içindir. Kaplan, Kesicioğlu ve Aydın (2021), okul öncesi dönemde satranç eğitimi alan çocukların velilerinin satranç eğitime karşı bakışlarını araştırmışlardır. Çalışmada 118 veli ile görüşülmüştür. Bütün bu görüşmelerin ve araştırmanın sonucunda velilerin okul öncesi dönemde olan çocuklarının aldıkları satranç eğitimlerinin onların pratik düşünceleri, çözüm odaklı olmaları, odaklanabilmeleri gibi birçok beceri türünde her türlü daha iyi sonuçlar aldıkları düşüncesinde ortak kanıda buluştukları söylenebilir.

Bütün bu literatürde de görüldüğü gibi satranç sporunun dikkat ve problem becerilerine olumlu katkıları gözlemlenmektedir. Özellikle okul öncesi olmakla birlikte ilkokul, ortaokul ve hatta liselerde bile satranç eğitiminin faydaları gözle görülmektedir.

3. BÖLÜM

SATRAŇ EĞİTİMİNİN DİKKAT ve PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu araştırma anaokuluna devam eden 60-72 aylık çocukların dikkat ve problem çözme becerisi başta olmak üzere sekiz ayrı beceri türüne satranç eğitiminin etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleşen çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacına, evreni ve örneklemine, veri toplama araçlarına, veri toplama yöntemine, deneysel sürecine ve toplanan bu verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir. Daha sonra elde edilen bulgulara ve bu bulguların neticesinde ortaya çıkan sonuçlara değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada hedeflenen iki amaç vardır. Bunlardan ilki 60-72 aylık çocukların dikkatlerinin satranç eğitimi aldıktan sonra olumlu manada değişip değişmediğini ortaya çıkarmaktır. Özellikle İzmir ilinde böyle bir çalışmaya rastlanılmamış olması çalışmanın amacı adına önemli bir detaydır. Bu birincil amaçtan yola çıkılarak FTF-K dikkat testinde, satranç eğitiminin alınmasının cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediği ve “dikkat” faktörünün satranç dersi alınıp alınmaması üzerinde etkisinin olup olmadığı hipotezi irdelenmiştir.

Bir diğer amaç ise 60-72 aylık çocukların dikkat ve problem çözme becerilerinin satranç eğitimi aldıktan sonra sınıf öğretmenlerinin gözünden incelenmesidir. Literatürde bu konuda yapılmış bir çalışma olmaması bu çalışmanın literatüre katkısı olarak görülebilir. Bu amaçtan hareketle verilmiş olan satranç dersi, öğretmenlerin gözünden incelendiğinde çocukların sekiz beceri türünde olumlu yönde bir değişime katkı sağlayıp sağlamadığı ve cinsiyet açısından bir farkın olup olmadığı hipotezi ele alınmıştır.

3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi bir anaokuluna devam eden 60-72 aylık çocuklar ve onların öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu süreçte verimli olması adına kolayda örneklem kullanılmıştır. Kolayda örneklem; ana kütle içerisinde araştırmacının ekonomik ve hızlı olması adına özellikle seçtiği örneklem yöntemidir. Araştırmaların yarısından fazlasında bu örneklem çeşidi kullanılmaktadır. Bu örneklem türü aracılığıyla ulaşılan sonuçlarda ana kütleyle temsil biraz zayıftır. Ancak bazı çalışmalarda bu yöntemin kullanılması kaçınılmazdır (Haşiloğlu, Baran ve Aydın, 2015).

Araştırmanın evreninde baz alınan nokta Milli Eğitim Bakanlığı resmi anaokullarına devam eden 60-72 aylık, satranç eğitimi alan ve almayan çocuklardır. 12 hafta sürmüş olan satranç eğitiminin ardından hem çocuklara hem de öğretmenlerine ayrı ayrı test ve ölçekler uygulanmıştır. Çocuklara yöneltilen bu FTF-K dikkat testi daha önce Kandır ve Gözüml tarafından 2020 yılında dijital oyun oynayan çocuklar üzerinde incelenmiş ve önemli sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenlere uygulanmış olan ölçek ise zaten Akkaya tarafından 2006 yılında geliştirilmiş olup aynı yıl kendi çalışmasında da kullanılmıştır. Çalışmada fen ve doğa etkinliklerinin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerinde problem çözme becerilerine etkisinin olup olmadığı incelenmiş, bu incelemenin sonuçları öğretmenlerin görüşleriyle desteklenmiştir. Bu çalışmada ise 2006 yılında yapılmış olan çalışmanın ölçeği satranç eğitimine uyarlanarak kullanılmış ve satranç eğitiminin beceri üzerindeki etkisi öğretmenlerin gözünden incelenmiştir.

3.3. Araştırmanın Tasarımı

Çalışma tasarımı deneysel ve boyamsal düzenekte bir çalışmadır. Seçilen okuldaki beş tane sınıftan üç tanesine satranç eğitimi verilirken diğer iki tanesine de normal eğitim müfredatlarına devam etmek üzere satranç eğitimi verilmemiştir. Satranç eğitimi 12 hafta süresince aynı eğitmen tarafından günde 1 ders saati (40 dk) olmak üzere verilmiştir. Öğretmenlerden 12 haftalık eğitim süresince çocukları gözlemlmeleri istenmiştir. Eğitimin etkisini değerlendirmek üzere eğitim başlamadan önce ve eğitim sonunda çocukların dikkat durumu değerlendirilmiş ve buna ek olarak

sadece çalışma sonunda öğretmenlerden problem çözme becerilerinin çocuklara kazandırılma düzeyini (Yaratıcılık, hayal gücü, gözlem, inceleme-düzenleme, sayısal, uygulama, iletişim ve sosyal beceriler) değerlendirmeleri istenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama için oluşturulan anket formları kullanılmış ve sonrasında bu anket formlarındaki veriler Excel dosyasına kaydedilmiştir. Bu anket formlarında çocukların cinsiyet, hangi sınıfta oldukları, FTF-K dikkat testi (Ek-1) ve Problem Çözme Becerileri Ölçeği (Ek-2) yer almıştır.

Araştırmadaki verilerin toplanması süreci aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmanın Uygulama Takvimi

Tarih	Uygulama
17.02.2023	Satranç ve kontrol gruplarına ilk FTF-K testinin uygulanması
20.02.2023 - 04.05.2023	Satranç grubuna satranç eğitiminin verilmesi
05.05.2023	Satranç ve kontrol gruplarına ikinci FTK-K testinin uygulanması
12.05.2023	Satranç ve kontrol gruplarının sınıf öğretmenlerine, Satranç eğitimi etkinlikleri ölçeğinin uygulanması

Tablodan anlaşılacağı üzere 17.02.2023 tarihinde her iki gruba da ilk FTF-K Dikkat testleri uygulanmıştır. Yönergede belirtildiği gibi her şeyden önce test çocukların okula başlamasından 14 gün sonra uygulanmıştır. Bunun sebebi çocukların bu sürede okula uyum aşamalarını tamamlamış olmalarıdır. Çocuklara belirtilen durum üzerinden açıklama yapılmış olup belirtilen sürede test tamamlanmıştır. Satranç eğitimine 20.02.2023 tarihinde başlanılmıştır. Bu eğitim 04.05.2023 tarihinde tamamlanmıştır. Araştırmacı tarafından haftada bir defa, cuma günleri 3 ders saati (1ders saati 40 dakika) olmak üzere 12 hafta boyunca satranç dersi verilmiştir. Bu eğitim Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen okul öncesi için hazırlanan satranç

öğretim programı esas alınarak yürütülmüştür. Ayrıca kontrol grubunda bulunan çocuklarda bu süreçte kendilerine ait olan programda devam etmişlerdir. Buna ek olarak öğretmenlere uygulanan ölçek tek bir seferlik olup, 12 haftalık satranç eğitimi tamamlandıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

3.4.1. Frankfurter (FTF-K) Dikkat Testi

Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarından ilki Beş Yaş Çocuklar İçin Dikkat testidir (Frankfurter Test für Funjahrige Konzentration- FTF-K). Raatz ve Möhling (1971) tarafından geliştirilen Beş Yaş Çocuklar İçin Frankfurter Dikkat Testinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları Almanya’da yapılmıştır. Test 1968’de 5-6 yaşındaki 266 çocuğa uygulanmıştır. 1969’da testin güvenilirlik çalışmaları 20 çocuk yuvasında 100 çocuk ile yapılmıştır. Araştırmada test tekrar test metoduna göre 100 çocuğa otuz dakika ara ile uygulanan testin güvenilirliği Cronbach’ın α katsayısı ile hesaplanmış ve 0,79 olduğu belirlenmiştir. 1971’de ise literatürde yer alan son halinin ortaya çıktığı testin güvenilirliği için iki çocuk yuvasında 29 çocukla yapılan araştırmada yine test tekrar test metodu ile tespit edilen güvenilirlik katsayı 0,85’tir. Bu çalışmada testler için uygulamalar arasındaki zaman dilimi üç haftadır. İlgili güvenilirlik çalışmaları arasında en yüksek korelasyon gösteren zaman dilimi üç haftadır. Beş Yaş Çocuklar İçin Frankfurter Dikkat Testinin standardizasyon çalışması 1970 ile 1971 yılları arasında Batı Almanya’nın farklı bölgelerdeki anaokullarında 1170 çocuğa uygulanmıştır. Uygulamalar bireysel olarak yapılmıştır. (Gözüm ve Kandır, 2018, s.60). Türkiye’de Beş Yaş Çocuklar İçin Frankfurter Dikkat Testinin ilk güvenilirlik çalışmaları Kaymak (1995) tarafından yapılmıştır. Testin güvenilirlik çalışmaları Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Klinik Psikoloji Uygulamaları dersi alan son sınıf öğrencileri tarafından 5-6 yaş arasındaki 30 çocuğa uygulanmıştır. Yapılan uygulama ile çocukların testin yönergelerini anlayıp anlamadığı tespit edilmiştir (Gözüm ve Kandır, 2018, s.61).

FTF-K toplam puanı Raatz ve Möhling (1971) tarafından geliştirilen çalışmaya göre sınır değerleri belirlenmiş ve bu sınır değerlere göre çocukların dikkat düzeyinin yeterlilik seviyesi sınıflandırılmıştır.

FTF-K dikkat testine ait puanlamalar ham puan ve düzeltilmiş puan olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplanan puanlar karşılaştırma tablosuna bakılarak değerlendirilmiştir. Buna ait sınıflandırma tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: FTF-K Dikkat Testi Karşılaştırma Tablosu

Son Değer	Değerlendirme
0 - 22	Ortalamanın Altında
23 - 32	Ortalama
33 - 48	Ortalamanın Üstünde

Çocuğun aldığı son değer yukarıdaki tablodaki yerine göre karşılaştırılabilir. Örneğin bir çocuk son değer olarak 36 puan alırsa, bu çocuğun dikkat düzeyi yaşlılarının %75'inin üzerindedir.

3.4.2. Satranç Eğitiminin Problem Çözme Becerilerine Etkileri

Araştırmadaki bir diğer veri toplama aracı Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerisine etkisidir. Akkaya tarafından 2006 yılında geliştirilmiş olup aynı yıl kendi çalışmasında da kullanılan bu ölçek 8 alt boyuttan (Yaratıcılık, hayal gücü, gözlem, inceleme ve düzenleme, sayısal, uygulama, iletişim, sosyal beceriler) oluşmaktadır. Bu beceriler çalışmada, satranç için ele alınmıştır. Bu çalışma elbette hem satranç eğitimi alan hem de almayan çocukların öğretmenlerine uygulanmıştır ancak esasında amaç satranç eğitimi alan çocukların bu eğitim sürecinden sonra mevcut olan sekiz beceri düzeyinde nasıl bir ilerleme kaydettiklerini öğretmenlerinin gözünden ortaya koymaktır. Bu çalışma satranç eğitiminin etkisinin olup olmadığını ortaya koymak adına satranç etkinliği için kullanılmıştır. Bu veri toplama aracı öğretmenlere uygulanmış bir çalışmadır. Öğretmenlerin zaten kendi sınıfları olduğundan dolayı çocukların satranç dersi almadan önceki bu sekiz beceri hakkındaki düşünceleri mevcuttur.

Bu ölçek, temelde çocukların zihinsel bakımdan uyarılmasına yardımcı olan 8 ayrı kazanımın (Yaratıcılık, hayal gücü, gözlem, inceleme-düzenleme, sayısal,

uygulama, iletişim ve sosyal beceriler) öğretmenlerin gözünden incelenmesine dayanmaktadır. 5 sınıf için 5 öğretmen bulunmaktadır. Her öğretmen kendi sınıfında bulunan çocuklar için soru formlarını doldurmuşlardır. Soru formu, satranç eğitimi tamamlandıktan sonra uygulanmıştır. Aynı şekilde satranç eğitimi verilmemiş diğer iki sınıf için de çalışma, bu süreç tamamlandıktan sonra gerçekleşmiştir. Burada bakılmak istenen durum çocukların bu 8 ayrı becerilerindeki değişimin ne düzeyde satranç eğitimi sayesinde olduğudur.

3.5. Verilerin Analizi

Tanımlayıcı istatistikler olarak kategorik değişkenler için yüzdeler verilirken, nümerik değişkenler için ortalama, standart sapma (SS), medyan ve değişim aralığı (minimum-maksimum) verilmiştir. Satranç etkinliği ölçeğinin iç tutarlılığı, Cronbach'ın α katsayısı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu katsayı 0,70'e eşit veya daha büyük olduğunda iç tutarlılığın yeterli olduğu kabul edilmektedir.

İki kategorik değişken arasındaki ilişki Pearson'ın Ki-kare testi veya Fisher'ın tam olasılık testi ile analiz edilmiştir (bu seçenekler mümkün olmadığında test simüle edilmiş p-değerleri kullanılmıştır). İki grup arasında nümerik değişkenlerin karşılaştırması için bağımsız grup Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Aynı değeri alan gözlemler yoksa, Mann Whitney U testinin tam olasılık p değeri hesaplanmıştır.

Ölçek puanlarının önce-sonra değişimlerinin satranç ve kontrol grupları arasında benzer olup olmadığı tekrarlı ölçüm varyans analizinin parametrik olmayan alternatifi olan Brunner-Langer model ile analiz edilmiştir.

İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ 'te değerlendirilmiştir ve tüm istatistiksel analizler R yazılımı kullanılarak yapılmıştır.

3.6. Bulgular

Bu aşamada araştırmanın amacı doğrultusunda yöntem bölümünde üzerinde durulan Beş Yaş Çocuklar İçin Dikkat testi (FTF-K) ile Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerisine etkisinin analizinden elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3: Gruplar Arasında Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Satranç (N=51)	Kontrol (N=30)	p
Kız	26 (%51,0)	12 (%40,0)	0,339*
Erkek	25 (%49,0)	18 %60,0)	

*: Pearson Ki Kare Bağımsızlık testi

Çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında İzmir il merkezinde bulunan özel bir anaokuluna devam eden 60-72 aylık satranç dersi alan 51 çocuk ve satranç dersi almayan 30 çocuk olmak üzere toplam 81 çocuk oluşturmaktadır. Satranç grubunun %51'i kız öğrencilerden kontrol grubunun ise %40'ı kız öğrencilerden oluşmaktadır. Buna göre grupların cinsiyet dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,339$, Tablo 3).

3.6.1. Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelendiği Ölçeğin İç Tutarlılık Analizi

Çocukların becerilerine yönelik 8 maddelik ölçeğin Cronbach alpha katsayıları 0,9'un üzerinde bulunmuştur ve bu da iç tutarlılığın yeterli olduğunu göstermektedir ($\geq 0,7$).

Tablo 4: Alt Boyutlara ve Tüm Ölçeğe Ait Cronbach Alpha Değerleri

Beceriler	Cronbach Alpha
Yaratıcılık becerileri	0,97
Hayalgücü becerileri	0,98
Gözlem becerileri	0,98
İnceleme ve düzenleme becerileri	0,96
Sayısal beceriler	0,94
Uygulama becerileri	0,97
İletişim becerileri	0,98
Sosyal beceriler	0,95
Toplam	0,99

3.6.2. Frankfurter Dikkat Testinin Bulguları

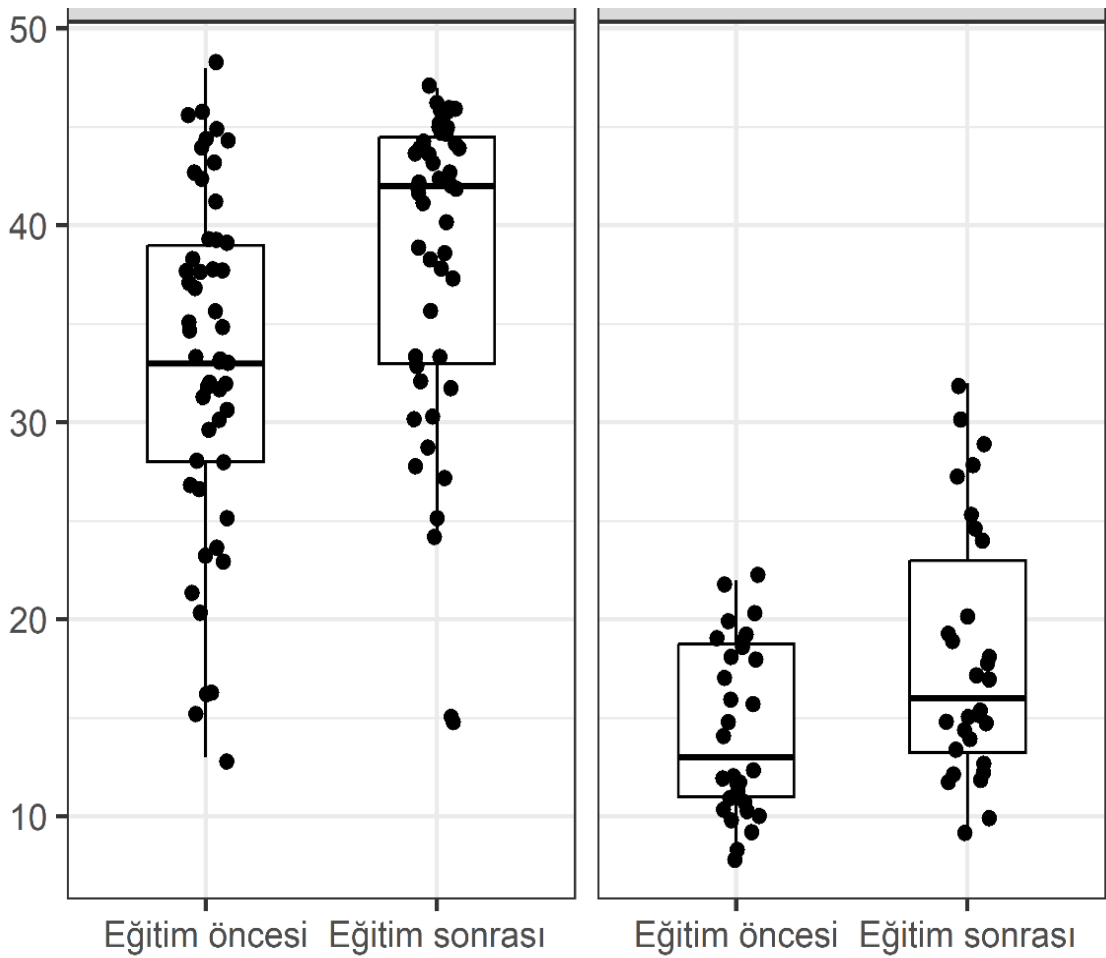
FTF-K dikkat testinde eğitim öncesi ve sonrasındaki puan değişiminin benzer olup olmadığı incelenmiştir. Satranç eğitiminin verildiği (deney) grup ile verilmediği (kontrol) grubun eğitim öncesi ve sonrasındaki puanları ile değerleri aşağıdaki tabloda ve grafikte yer almaktadır.

Tablo 5: Gruplar Arasında FTF-K Toplam Puan Değişiminin Karşılaştırılması

	Satranç		Kontrol	
	Eğitim öncesi (N=51)	Eğitim sonrası (N=51)	Eğitim öncesi (N=30)	Eğitim sonrası (N=30)
FTF-K				
Ort (SS)	33,3 (8,7)	38,7 (7,9)	14,4 (4,4)	18,1 (6,4)
Medyan (Min, Maks)	33,0 (13,0, 48,0)	42,0 (15,0, 47,0)	13,0 (8,0, 22,0)	16,0 (9,0, 32,0)
	P değerleri			
Grup	<0,001			
Zaman	<0,001			
Grup*zaman etkileşim	0,077			
FTF-K Sonuç				
Ortalamanın atında	6 (%11,8)	2 (%3,9)	30 (%100,0)	22 (%73,3)
Ortalama	16 (%31,4)	9 (%17,6)	0 (%0,0)	8 (%26,7)
Ortalamanın üstünde	29 (%56,9)	40 (%78,4)	0 (%0,0)	0 (%0,0)
	P değerleri			
Grup	<0,001			
Zaman	<0,001			
Grup*zaman etkileşim	0,070			

Satranç ve kontrol gruplarında eğitim sonrasında öncesine göre FTF-K toplam puanlarında artış görülmüştür (Grafik 1 ve Tablo 5). Bu artış deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırıldığında, grupların benzer miktarda artış gösterdiği saptanmıştır (etkileşim $p=0.077$). Her iki grupta da eğitim sonrasında gözlenen bu puan artışı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş (zaman $p<0.001$) ve satranç grubu hem eğitim öncesinde hem de eğitim sonrasında kontrol grubuna göre daha yüksek puan aldığı gözlenmiştir (grup $p<0.001$). Sonuç olarak, etkileşim anlamlı bulunmadığından satranç eğitiminin satranç grubunda daha fazla FTF-K puan artışına sebep olduğu söylenememektedir. Ancak yine de satranç grubunun kontrol grubuna göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür.

Satranç eğitimi öncesinde ve sonrasında gruplar arasında FTF-K toplam puanlarının grafik gösterimleri için kutu grafikleri kullanılmıştır. Kutu grafiklerinde, dikdörtgenlerin aşağıdan yukarıya doğru yatay çizgileri sırasıyla 1. çeyreği, 2. çeyreği (medyan) ve 3. çeyreği göstermektedir. Dikey çizgiler kutu grafiğinden çeyrekler arası aralığın 1,5 katı kadar uzanmaktadır. Kutu grafiklerindeki noktalar, her çocuğun ölçek puanlarını gösterir. Grafik, satranç ve kontrol gruplarında FTF-K ölçek puanlarında eğitim öncesine göre eğitim sonrasında daha yüksek puanların alındığını göstermektedir.

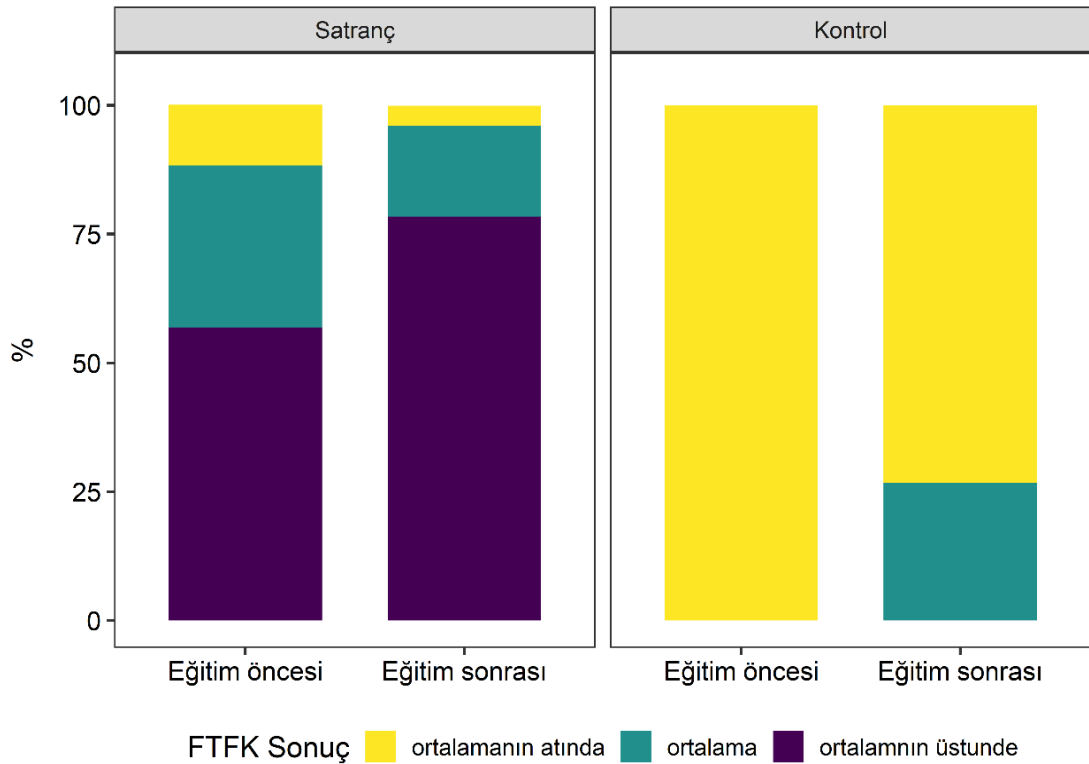

Grafik 1: Satranç Eğitimi Öncesi ve Sonrası Gruplar Arasında FTF-K Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

FTF-K toplam puanları “ortalamanın altında”, “ortalama” ve “ortalamanın üstünde” şeklinde değerlendirildiğinde, yine FTF-K toplam puan sonuçlarına paralel bulgular elde edilmiştir (Tablo 5). Satranç ve kontrol grubunun eğitim öncesi ve sonrası FTF-K değerlendirme sonuçlarının değişimi benzer bulunmuştur (etkileşim

p=0,070). Satranç grubundaki çocukların eğitim öncesinde %11,8'i ortalamasının altında, %31,4'ü ortalama ve %56,9'u ortalamasının üstünde iken eğitim sonrasında bu çocukların büyük bir çoğunluğu %78,4'ü ortalamasının üstünde dikkat düzeyine sahip olduğu saptanmıştır (zaman p<0,001, tablo 5 ve grafik 2). Kontrol grubunda ise eğitim öncesinde çocukların tamamı ortalamasının altında dikkat düzeyine sahip iken çalışma bitiminde bunların %26,7'si ortalama dikkat düzeyine gelmiştir (zaman p<0,001, Tablo 5 ve Grafik 2). Satranç grubunun dikkat düzeyi eğitim öncesinden itibaren kontrol grubuna göre daha yüksektir (grup p<0,001). Özetle, eğitim öncesinde gruplar arasında böylesine bir fark olmasına rağmen satranç eğitimin etkisi kontrol grubundaki etki kadar olmuştur (etkileşim p>0.05 olduğundan).

Satranç eğitimi öncesinde ve sonrasında gruplar arasında FTF-K toplam puanlarının değerlendirme sonuçlarının karşılaştırmasının grafik gösterimleri için yığılmış çubuk grafikleri kullanılmıştır. Grafik, satranç grubunda eğitim öncesinde ortalama ve ortalamasının üstünde dikkat düzeyine sahip çocukların eğitim sonrasında ortalamasının üstünde düzeyine getirilirken, kontrol grubunda ortalamasının altında dikkat düzeyi olan tüm çocukların sadece bir %26,7'sinin ortalama düzeye geldiğini göstermektedir.

Grafik 2: Satranç Eğitimi Öncesi ve Sonrası Gruplar Arasında FTF-K Toplam Puanlarının Değerlendirme Sonuçlarının Karşılaştırılması

3.6.3.Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisinin İncelendiği Satranç Etkinliği Ölçeğinin Bulguları

Bu kısımda, yapılan ölçek çalışmasıyla çocukların satranç eğitiminden sonra öğretmenlerinin gözünden sekiz ayrı beceri türünde ne gibi bir etki gözlemlendiği araştırılmıştır.

Kız ve erkek çocuklarda beceri türlerinin farklılaşacağı düşünüldüğünden cinsiyetlerde ayrı ayrı satranç ve kontrol grubu karşılaştırmaları yapılmıştır.

Tablo 6: Kızlarda Gruplar Arası Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

	Satranç (N=51)	Kontrol (N=30)	p
Yaratıcılık becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	18,1 (2,9)	13,1 (3,3)	
Medyan (Min, Maks)	20 (10,0, 20,0)	13,0 (9,0, 20,0)	
Hayal gücü becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	7,6 (0,8)	5,2 (1,3)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (6,0, 8,0)	5,0 (4,0, 8,0)	
Gözlem becerileri			
Ort (SS)	22,0 (2,8)	13,8 (4,4)	
Medyan (Min, Maks)	24,0 (18,0, 24,0)	16,0 (8,0, 18,0)	
İnceleme ve düzenleme becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	18,5 (2,7)	11,6 (2,6)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (10,0, 20,0)	11,5 (7,0, 15,0)	
Sayısal beceriler			< 0,001*
Ort (SS)	18,7 (2,3)	13,2 (1,9)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (15,0, 20,0)	13,5 (10,0, 15,0)	
Uygulama becerileri			0,003*
Ort (SS)	7,8 (0,5)	6,8 (1,5)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (6,0, 8,0)	7,5 (4,0, 8,0)	
İletişim becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	7,5 (1,0)	4,8 (1,3)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (4,0, 8,0)	4,0 (4,0, 8,0)	
Sosyal beceriler			< 0,001*
Ort (SS)	19,2 (1,8)	13,0 (2,4)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (15,0, 20,0)	13,0 (10,0, 17,0)	
Genel toplam			< 0,001*
Ort (SS)	93,7 (9,7)	63,2 (8,1)	
Medyan (Min, Maks)	100,0 (75,0, 100,0)	63,5 (50,0, 77,0)	

*: Mann Whitney U testi

Tablo 7: Erkeklerde Gruplar Arası Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Yaratıcılık becerileri			< 0,001*
Ort,SS	17,3 (3,6)	12,8 (3,2)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (7,0, 20,0)	13,0(5,0, 20,0)	
Hayal gücü becerileri			< 0,001*
Ort, (SS)	7,1 (1,5)	4,9 (1,1)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (2,0, 8,0)	5,0 (2,0, 6,0)	
Gözlem becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	21,6 (3,8)	13,2 (5,4)	
Medyan (Min, Maks)	24,0 (12,0, 24,0)	12,5 (7,0, 24,0)	
İnceleme ve düzenleme becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	18,2 (3,2)	10,9 (3,8)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (10,0, 20,0)	11,0 (5,0, 17,0)	
Sayısal beceriler			< 0,001*
Ort (SS)	17,3 (3,8)	12,4 (2,7)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (7,0, 20,0)	12,5 (7,0, 16,0)	
Uygulama becerileri			0,036*
Ort (SS)	7,3 (1,4)	6,6 (1,3)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (2,0, 8,0)	6,0 (4,0, 8,0)	
İletişim becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	7,2 (1,4)	4,7 (1,3)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (4,0, 8,0)	4,0 (2,0, 7,0)	
Sosyal beceriler			< 0,001*
Ort (SS)	18,0 (3,7)	13,2 (2,6)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (6,0, 20,0)	13,5 (6,0, 17,0)	
Genel toplam			< 0,001*
Ort (SS)	89,6 (15,6)	60,9 (13,8)	
Medyan (Min, Maks)	100,0 (52,0, 100,0)	60,0 (31,0, 84,0)	

*: Mann Whitney U testi

Erkeklerde de kızlarda da satranç grubunun puanı kontrol grubuna göre daha yüksektir (tüm p değerleri <0.05, Tablo 6, Tablo 7). Özetle cinsiyetlere göre ayrı ayrı bakmak sonuçları değiştirmediğinden, aşağıda genel olarak gruplar arasındaki karşılaştırmalar verilmiştir. Çalışmanın bulgularının genel değerlendirmesi de gruplar arası ölçek puanlarındaki karşılaştırmaya göre yapılacaktır.

Tablo 8: Gruplar Arasında Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

	Satranç (N=51)	Kontrol (N=30)	p
Yaratıcılık becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	17,7 (3,2)	12,9 (3,2)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (7,0, 20,0)	13,0 (2,0, 20,0)	
Hayal gücü becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	7,4 (1,2)	5,0 (1,2)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (2,0, 8,0)	5,0 (2,0, 8,0)	
Gözlem becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	21,8 (3,3)	13,4 (5,0)	
Medyan (Min, Maks)	24,0 (12,0, 24,0)	16,0 (7,0, 24,0)	
İnceleme ve düzenleme becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	18,3 (2,9)	11,2 (3,3)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (10,0, 20,0)	11,0 (5,0, 17,0)	
Sayısal beceriler			< 0,001*
Ort (SS)	18,0 (3,2)	12,7 (2,4)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (7,0, 20,0)	13,0 (7,0, 16,0)	
Uygulama becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	7,6 (1,1)	6,7 (1,4)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (2,0, 8,0)	6,5 (4,0, 8,0)	
İletişim becerileri			< 0,001*
Ort (SS)	7,3 (1,2)	4,8 (1,3)	
Medyan (Min, Maks)	8,0 (4,0, 8,0)	4,0 (2,0, 8,0)	
Sosyal beceriler			< 0,001*
Ort (SS)	18,6 (2,9)	13,1 (2,5)	
Medyan (Min, Maks)	20,0 (6,0, 20,0)	13,5 (6,0, 17,0)	
Genel toplam			< 0,001*
Ort (SS)	91,7 (12,9)	61,8 (11,7)	
Medyan (Min, Maks)	100,0 (52,0, 100,0)	62,5 (31,0, 84,0)	

*: Mann Whitney U testi

Satranç eğitimi verilen grubun yaratıcılık becerileri toplam puan medyanı 20,0 (7,0, 20,0) iken kontrol grubunun medyanı ise 13,0 (2,0, 20,0) olarak bulunmuştur ($p < 0,001$, Tablo 8, Grafik 3a).

Satranç eğitimi verilen grubun hayal gücü becerileri toplam puanı kontrol grubuna göre daha yüksek saptanmıştır (sırasıyla medyan değerleri: 8,0 (2,0, 8,0) ve 5,0 (2,0, 8,0) , $p < 0,001$, Tablo 8 Grafik 3b).

Satranç eğitimi verilen grubun gözlem becerileri toplam puanı 24,0 (12,0, 24,0) kontrol grubuna göre 16,0 (7,0, 24,0) daha yüksek gözlenmiştir ($p < 0,001$, Tablo 8, Grafik 3c).

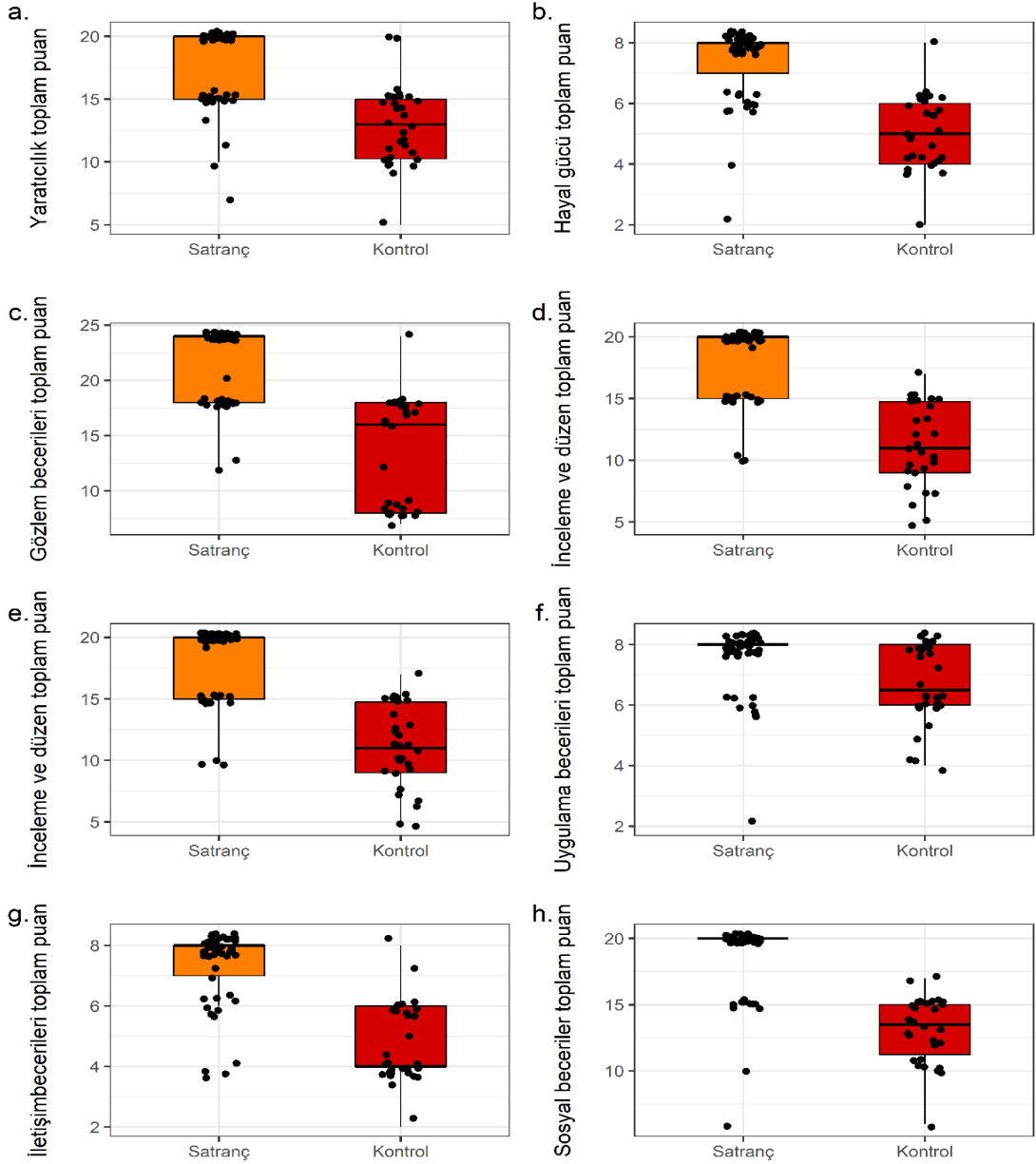
Satranç eğitimi verilen grubun inceleme ve düzenleme becerileri toplam puan medyanı 20,0 (10,0, 20,0) iken kontrol grubunun medyanı ise 11,0 (5,0, 17,0) olarak bulunmuştur ($p<0,001$, Tablo 8, Grafik 3d).

Diğer becerilerde de benzer sonuçlar elde edilmiştir. Genel anlamda bakıldığında beklenen sonuçlar elde edilmiştir. Yalnızca tablodan görüldüğü gibi uygulama becerilerindeki fark diğer becerilerde olduğu kadar yüksek değildir.

Satranç eğitimi verilen grubun genel toplam puan medyanı ise 20,0 (10,0, 20,0) kontrol grubuna göre 62,5 (31,0, 84,0) daha yüksek bulunmuştur ($p<0,001$, Tablo 8, Grafik 4).

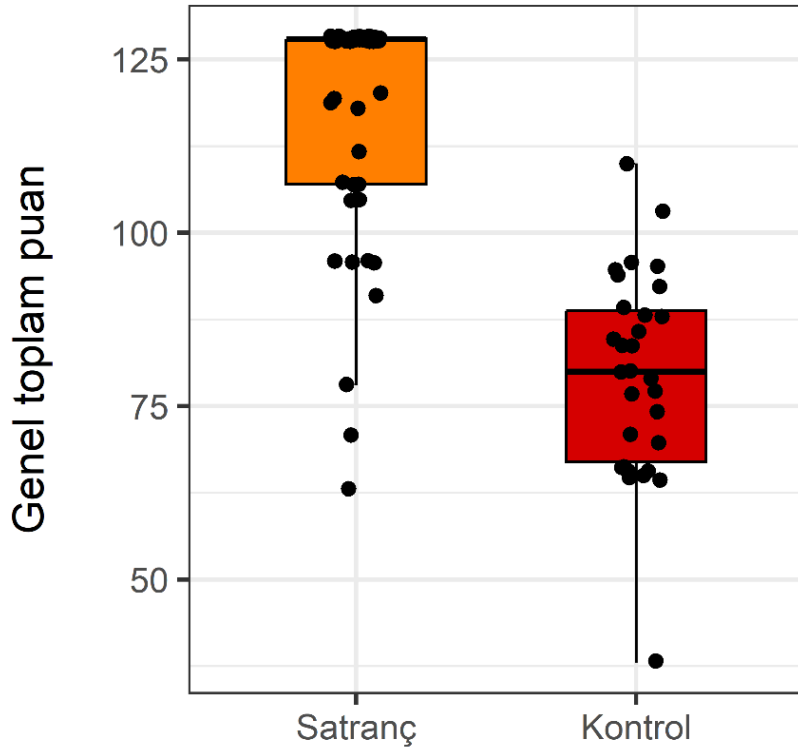

Satranç ve kontrol gruplarının problem çözme becerileri ölçeği ve alt boyutları açısından karşılaştırılmasının grafik gösterimleri için kutu grafikleri kullanılmıştır. Kutu grafiklerinde, dikdörtgenlerin aşağıdan yukarıya doğru yatay çizgileri sırasıyla 1. çeyreği, 2. çeyreği (medyan) ve 3. çeyreği gösterir. Dikey çizgiler kutu grafiğinden çeyrekler arası aralığın 1,5 katı kadar uzanır. Kutu grafiklerindeki noktalar, her çocuğun ölçek puanlarını gösterir. Grafikler, satranç eğitimi verilen grupta tüm ölçek altboyutlarında puanlarında daha yüksek puanların alındığını göstermektedir.

Grafik 3: Satranç ve Kontrol Grubunun Problem Çözme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutları Açısından Karşılaştırılması

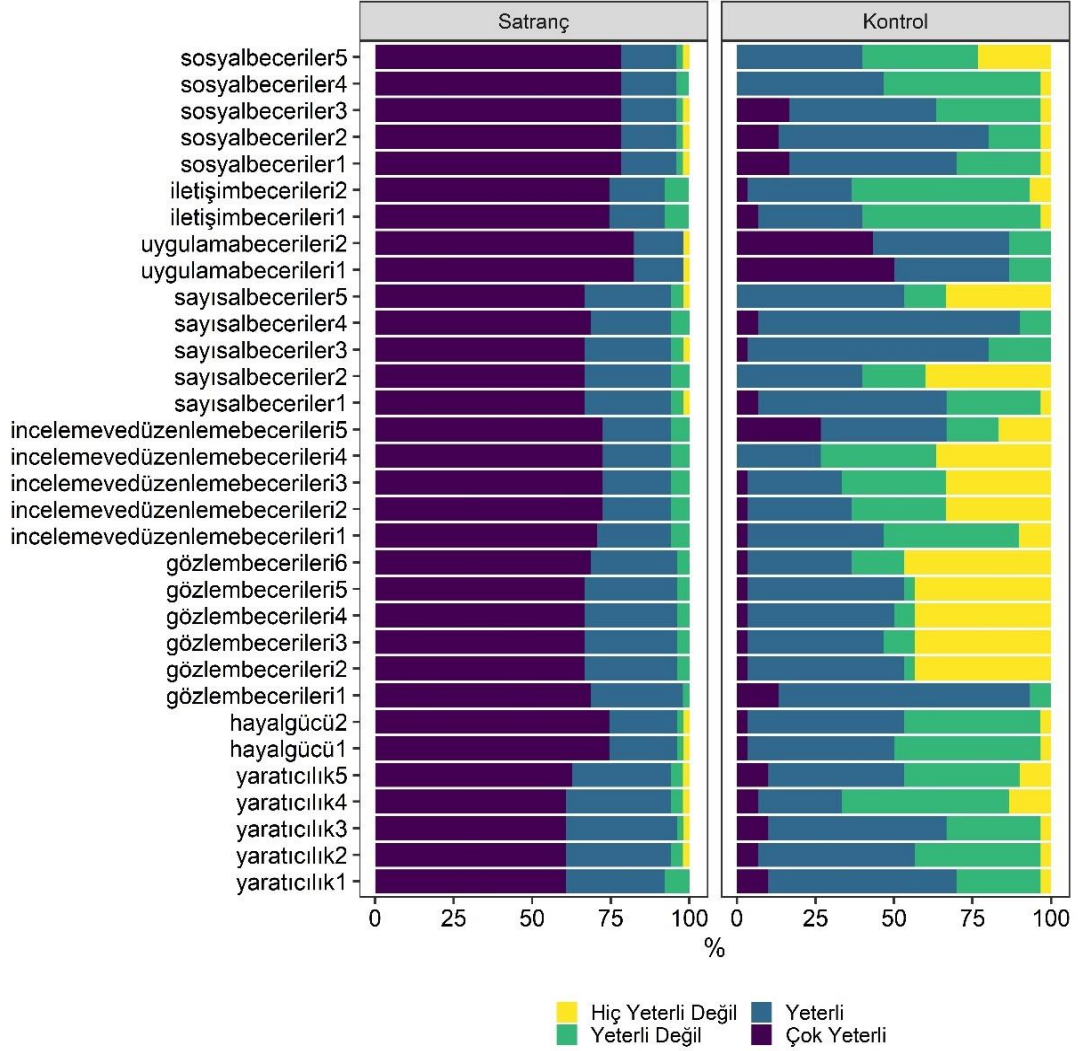
Satranç ve kontrol gruplarının problem çözme becerileri ölçeği ve alt boyutları genel toplam puanı açısından karşılaştırılmasının grafik gösterimleri için kutu grafikleri kullanılmıştır. Kutu grafiklerinde, dikdörtgenlerin aşağıdan yukarıya doğru yatay çizgileri sırasıyla 1. çeyreği, 2. çeyreği (medyan) ve 3. çeyreği gösterir. Dikey çizgiler kutu grafiğinden çeyrekler arası aralığın 1,5 katı kadar uzanır. Kutu grafiklerindeki noktalar, her çocuğun ölçek puanlarını gösterir. Grafik, satranç eğitimi verilen grupta genel ölçek puanında daha yüksek puanların alındığını göstermektedir.

Grafik 4: Satranç ve Kontrol Grubunun Problem Çözme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutları Genel Toplam Puanı Karşılaştırılması

Yukarıdaki grafikte satranç ve kontrol gruplarının problem çözme becerilerine ait alt boyutlarının genel toplam puanları yer almaktadır. Buna göre satranç grubunun genel toplam puanının, kontrol grubunun genel toplam puanına göre çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan satranç eğitiminin verildiği grubun satranç eğitimi verilmeyen gruba göre problem çözme becerilerinin çok daha geliştiği ifade edilebilir.

Aşağıdaki grafikte satranç ve kontrol grubunun sekiz ayrı beceri türüne ait soruların cevaplarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Grafik 5: Satranç ve Kontrol Grubunun Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarının Soru Bazında Karşılaştırılması

Grafik gösterimler için yığılmış çubuk grafikleri kullanılmıştır. Grafik, satranç grubunda “çok yeterli” yüzdesinin tüm sorularda kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarının Soruları

<i>Yaratıcılık Becerileri</i>	<i>Sayısal Beceriler</i>
1. Problemi belirleyip tanımlayabilme	1. Tahmin edebilme
2. Problemin belirgin niteliklerini görebilme	2. Ölçebilme
3. Çözüm yolları üretebilme	3. Sayısal ilişkileri kavrayabilme
4. Çözümü sına ve doğrulayabilme	4. Şekilleri, örüntüleri kavrayabilme
5. Sonuç çıkarabilme	5. Sayısal işlemleri yapabilme
<i>Hayal Gücü Becerileri</i>	<i>Uygulama Becerileri</i>
1. Kendini başka yerde, zamanda ve rolde görebilme	1. El becerilerini kullanabilme
2. Deneyimler sonunda hayalleri yeniden düzenleyebilme	2. Araç kullanma becerilerini gösterebilme
<i>Gözlem Becerileri</i>	<i>İletişim Becerileri</i>
1. Gözlenen varlıkların ve olayların renk, şekil, büyüklük dağılım vb. gibi niteliklerini görebilme	1. Sözlü ifadeyi, grafik ve diğer sembolik araç-gereçleri doğru anlayabilme
2. Doğru ve duyarlı gözlem yapabilme	2. Yanlış anlaşılmaya yol açmadan sözlü ve sembolik yollarla düşündüğünü anlatabilme
3. Gözlem verilerini kaydedebilme	<i>Sosyal Beceriler</i>
4. Gözlem verilerini sınıflayabilme	1. Başkalarıyla iletişim kurabilme
5. Gözlem verilerini sıralayabilme	2. Başkalarıyla ortak çalışabilme
6. Gözlem verilerini yorumlayabilme	3. Fikirlerini çeşitli içeriklerde ifade edebilme
<i>İnceleme ve Düzenleme Becerileri</i>	4. Diğer kişilerin görüşlerini dikkate alabilme
1. Bilgiyi bulabilme ve toplayabilme	5. Sözel olmayan iletişim biçimlerini tanıyabilme
2. Bilgileri sınıflayabilme	
3. Bilgileri sıralayabilme	
4. Bilgileri yorumlayıp kanıtları değerlendirebilme	
5. Zamanı etkili kullanabilme	

Sekiz ayrı beceri türünün (Yaratıcılık, hayal gücü, gözlem, inceleme-düzenleme, sayısal, uygulama, iletişim ve sosyal beceriler) soru bazında analizleri yapılmıştır. Tüm ölçek sorularına verilen cevaplar satranç ve kontrol grubunda karşılaştırıldığında satranç grubunda yeterli, çok yeterli cevapları daha fazla olduğundan sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Burada kontrol grubundaki çocukların uygulama becerileri kategorisinin iki alt sorusunda da çok yeterli cevabının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu veri de satranç eğitimi almayan çocukların diğer etkinlikler sayesinde satranç eğitimi kadar olmasa da uygulama becerilerinde artış gösterdiğini ortaya çıkarmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yirmi birinci yüzyılın başından itibaren önce bilgisayarların çıkması daha sonra da teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesiyle birlikte satranç sporu popülerliğini arttırmıştır. Elbette satranç, yirmi birinci yüzyıldan önce de sokaklarda bile oynanan bir zekâ oyunuydu. Ancak teknolojinin yapmış olduğu atılımla çocuk yaşlarda dahi satranca eğilimin arttığı görülmüştür. Hatta bu eğilime en iyi örnek anaokulu düzeylerindeki başta dikkat ve problem çözme olmak üzere becerilerin kazandırılması için son dönemlerde fazlaca görülen bu satranç eğitimleridir. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı satranç sporunun anaokulu seviyesindeki çocukların dikkat ve sekiz ayrı kategoride yer alan problem çözme becerilerinde bir etkisinin olup olmadığının araştırılmasıdır. Dikkat becerileri öğrencilere yapılan bir dikkat testi ile değerlendirilmiştir. Problem çözme becerileri ise anaokulu öğrencilerinin yaratıcılık, hayal gücü, gözlemlleme, inceleme-düzenleme, sayısal, uygulama, iletişim ve sosyal kategorilerine yönelik becerilerindeki değişim öğretmenlerin gözünden değerlendirilmiştir.

Çalışmanın uygulama kısmında iki analiz yapılmıştır. İlk aşamada FTF-K dikkat testi ile çocukların dikkat becerileri analiz edilmiştir. İkinci aşamada, Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerisine etkisi ele alınmıştır. Frankfurter Dikkat testinin amacı 60-72 aylık çocukların satranç eğitimi aldıktan sonra dikkat becerilerinde artış olup olmadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya 43 erkek, 38 kız olmak üzere 81 çocuk katılmıştır. Bu çocuklardan sadece satranç eğitimi almış olanların sayısı 51, satranç eğitimi almayanların sayısı ise 30 dur. Analiz sonucunda grupların cinsiyet dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır İlk olarak 81 çocuğa Frankfurter Test uygulaması ilk test olarak yapılmıştır. Sonrasında 12 hafta boyunca 51 çocuğa satranç eğitimi verilmiştir. Diğer 30 çocuk ise bu 12 haftalık süreçte normal anaokulu eğitimi almışlardır. 12 haftalık eğitimin ardından bu 81 çocuğa tekrar Frankfurter testinin son test uygulaması yapılmıştır. Uygulamaların sonrasında her iki test için de puanlamalar ham puan ve düzeltilmiş puan olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplanan puanlar karşılaştırma tablosuna bakılarak değerlendirilmiştir. Öncelikle cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığında satranç eğitimi alan ve almayan çocuklar arasında bir fark

görülmemiştir. Satranç eğitimi almış çocuklara bakıldığında ilk test ve son test puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle satranç eğitimi çocukların dikkat düzeylerini olumlu yönde etkilemiş ve bu olumlu etki devam etmiştir. Ancak satranç eğitimi almayan çocuklara baktığımızda da ilk test ve son test puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yine başka bir deyişle satranç eğitimi verilmeyen kontrol grubundaki çocukların da dikkat düzeyleri artış göstermiştir. Bu bulgu dikkate değerdir. Kontrol grubundaki satranç dışı faaliyetler kontrol grubunda belli bir şekilde artış göstermesine sebep olmuştur. Dolayısıyla dikkat düzeyleri, satranç dışı etkinliklerle de artmıştır.

Satranç Eğitiminin Çocukların Problem Çözme Becerisine etkisinin ele alındığı bölümde, 12 haftalık süreçte verilmiş olan satranç eğitiminin çocuklar üzerindeki etkisi 8 ayrı kategoride öğretmenlerin değerlendirilmesiyle incelenmiştir. Ayrıca satranç eğitimi verilmiş çocuklar ile satranç eğitimi verilmeyen çocukların, öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda bu 8 beceri kategorisinde farklılık olup olmadığı da analiz edilmiştir. 43'ü erkek, 38'i kız 81 çocuğun bulunduğu beş sınıfın öğretmenlerine problem çözme beceri ölçeği uygulanmıştır. Her öğretmen bulunduğu kendi sınıfına ait çocuklar için soru formlarını doldurmuşlardır. Bu çalışma, satranç eğitimi tamamlandıktan sonra yapılmıştır. Aynı şekilde satranç eğitimi verilmemiş çocuklar için de ölçek, bu süreç tamamlandıktan sonra uygulanmıştır. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplardan satranç eğitimi alan çocukların genel anlamda, çok yeterli cevabına yakın olduğu görülmektedir. Satranç eğitimi verilmeyen çocuklara baktığımızda ise öğretmenlerin vermiş oldukları cevapların yeterli değil ile yeterli arasında dağıldığı gözlemlenmiştir. Satranç eğitimi verilen ve verilmeyen gruplar arasında cinsiyet açısından bir fark olup olmadığına bakıldığında erkeklerde de kızlarda da satranç grubunun puanının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Özetle buradan satranç eğitimi verilen çocukların cinsiyet özelinde her bir beceri türü için daha fazla gelişim gösterdikleri görülmektedir. Satranç eğitimi alan ve almayan grupların arasındaki fark incelendiğinde satranç eğitimi verilmiş olan grubun her beceri kategorisinde kontrol grubuna göre istatistiksel olarak daha yüksek ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Bir başka ifadeyle satranç eğitimi verilmiş olan grubun satranç eğitimi verilmeyen gruba

göre öğretmenlerin gözünden değerlendirildiğinde artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın geneline baktığımızda literatürde bulunan Akkaya (2006) çalışmasında kullanılan yöntemler ve sonuçlarla karşılaştırılabilir. Her iki çalışmanın yöntemleri kısmında atılan adımlar paralellik göstermektedir. Keza her iki çalışmanın amaçları doğrultusunda beklenen sonuçlar elde edilmiştir. Küçük bir fark beceri kategorilerindedir. Alt boyutlara ait soruların hepsinde çok yeterli sonucu gözlemlenmemiştir. Ancak burada çoğu sonuçta çok yeterli cevabı görülmektedir. Literatürde bulunan diğer bir çalışma olan Gözüm ve Kandır (2018) ortaklığındaki çalışması bu çalışma ile dikkat testi bağlamında hem benzerlik hem de farklılık barındırmaktadır. Benzerlik kısmı amaçlanan sonucun faydalı bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Farklılık ise bakılmak istenen parametrenin birbirlerinden tamamen ayrı olmasıdır. Çünkü çalışmadaki ana durum dijital oyun oynayan çocukların incelenmesidir. Burada ise satranç eğitimi söz konusudur.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında şu öneriler sonraki çalışmalar için dikkate alınabilir. İlk olarak 40 dakikalık bir satranç eğitiminin bile başta dikkat ve problem çözme olmak üzere diğer bütün becerilerdeki artışlar göz önüne alındığında en azından bir ders daha artırılarak verilmesinin daha da olumlu sonuçlar doğuracağı yönündedir. Bir diğer öneri de böyle bir çalışmanın örnekleminin hem çocuklar açısından hem de özellikle öğretmen sayısı açısından daha da artırılıp yapılmasının belki daha sağlıklı ve tutarlı sonuçlar vereceğinin düşünülmesidir. Ayrıca çocukların bazı becerilerinin değerlendirilmesi açısından bakıldığında öğretmenlerin bunu gözlemliyor ve cevaplandırıyor olması çalışmanın bu yönüyle bundan sonra yapılacak olan araştırmalara ışık tutması ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

AÇIKEL, K., “Piac 2015 Sayısal Becerilerini Etkileyen Değişkenler Açısından Türkiye-Singapur Karşılaştırılması”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Programı Yüksek Lisans Tezi, 2021.

AKAR, T., “Okul Öncesi Dönemde Verilen Satranç Eğitiminin Dikkat Gelişimine Etkisi”, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2021.

AKAY, K., “Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Verilen Satranç Eğitiminin Bilişsel ve Sosyal Davranışa Etkisinin İncelenmesi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2017.

AKINBAY, H., “Okul Öncesi Dönemde Oyunun Önemi ve Çocukların Motor Gelişimi Üzerine Etkileri”, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2014.

AKKAYA, S., “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Fen ve Doğa Etkinliklerinin Çocukların Problem Çözme Becerilerine Etkisi Konusunda Öğretmen Görüşleri”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Tezi, 2006

ASLAN, H., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun Öğretimine İlişkin Öz-Yeterliliklerinin İncelenmesi (Nevşehir İli Örneği)”, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019.

ATABAY, E., ALBAYRAK, M., “Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Oyunlaştırma ile Algoritma Eğitimi Verilmesi”, Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, s. 856-868, 2020.

AYCAN, N., AYCAN, H., “Düşünme ve Düşünce Analizinden Deney Tasarımına”, Journal of the Turkish Chemical Society Chemical Education, Cilt 1, Sayı: 1, 119-128.

AYDEMİR, D., “Okul Öncesi Eğitimde Çocukların Yaratıcı Hayal Gücü Gelişimini Etkileyen Faktörler”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019.

AYDIN, H., “Satrancın Çocukların Planlama ve Görsel-Mekânsal Becerilerine Etkileri”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2017.

BAL, Ö., TEMEL, Z., “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Çocuklarının Kişiler Arası Problem Çözme ve Bakış Açısı Alma Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:4, Sayı:1, s. 156-169, 2014.

BÖREKÇİ, B., “Okul Öncesi Çocuklarda Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Belirtilerinin, Davranışsal, Sosyal Problemler, Aile İşlevselliği ve Ebeveyn Tutumları ile İlişkilerinin Değerlendirilmesi”, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi, 2017.

BÜYÜKAŞIK, E., “Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Tutumları ile Satranç Bilgisi Seviyeleri Arasındaki İlişki”, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Matematik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2017.

COŞKUN, C., “Edirne Merkezinde Anasınıfı Velilerinin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Ebeveynlerin Tutumları”, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, 2019.

ÇAKMAK, T., YILMAZ, B., “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği”, Hakemli Yazılar, Türk Kütüphaneciliği 23, s. 489-509, 2009.

ÇUBUKÇU, A., KAHRAMAN, P., “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerilerinin Satranç Eğitimi Alma Durumlarına Göre İncelenmesi”, PAU Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 51-61, 2017.

DALGA, A., “Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Matematiksel Düşünme Becerisi Değerlendirme Aracı (Matbed): Geliştirme Çalışması”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Programı Yüksek Lisans Tezi, 2017.

DEMİR, K., “Satranç Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılması ile İlgili Öğretmen Görüşleri”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi, Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama / Tiyatro Kongresi Sözlü Bildiri, 2008.

DÖRTERLER, Y., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Proje Yaklaşımına İlişkin Görüşleri ile Planlama ve Uygulama Becerilerinin Belirlenmesi”, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı 2019-YL-265, 2019.

DURAN, Ş., “9.10.11 Yaşındaki Çocukların Zihinsel Gelişim ve Benlik Saygısına Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyinin Etkisi”, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji, İnsan Bilimleri, Felsefe Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, 2007.

DURULAN, D., “Akıl ve Zekâ Oyunlarının Okul Öncesi Dönem Çocukların Dikkat ve Görsel Algı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi”, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı, 2022.

DUTAR, H., “Dikkat Eksikliği, Hiperaktivite Bozukluğu Tanısı Almış Çocuk ve Ergenlerin Dikkat Eksikliği, Hiperaktivite Alt Tiplerine Göre Bilgisayar Tabanlı Nöropsikolojik Bir Test Bataryası Olan Cnsvs (The Central Nervous System Vital Signs) Sonuçlarının İncelenmesi”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, 2019.

EKİCİ, F., “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Aile Katılım Çalışmalarına Katılan ve Katılmayan Ailelerin Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişki”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl:10, Sayı:1, s. 543-561, 2017.

ELTER, Ç., “Okul Öncesi Dönemindeki 60-72 Aylık Çocukların Okul Olgunluğu ile Fiziksel ve Duygusal Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2021.

ERCAN, A., “Satranç: Doğu Medeniyetinin Batı’ya Bir Hediyesi”, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, s. 74-95, 2021.

ERHAN, E., HAZAR, M., TEKİN, M., “Satranç Oynayan ve Oynamayan İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi”, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Poster Bildirisi, s. 1-8, 2009.

FERREIRA, D., PALHARES, P., “Chess and Problem Solving Involving Patterns”, The Montana Mathematics Enthusiast Vol:5, nos:2&3, pp. 248-259, 2008.

GEORGE, D., MALLERY, M., “SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference” Boston: Pearson, 2010

GOBET, F., CAMPITELLI, G., “Educational Benefits of Chess Instruction: A Critical Review”, Murdoch University, Koltonowski Conference, p. 124-143, 2006.

GÖKAYA, M., “Üniversite Öğrencilerinin Satranç Oynama Oranı, Satranca Başlama Yaşı İle Cinsiyet, Eğitim Görülen Bölüm ve Bölge İlişkisinin Değerlendirilmesi”, Aksaray University Journal of Sport and Health Researches, 2022.

GÖZÜM, A., “Okul Öncesi Öğretmenlerin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğuna Yönelik Metaforlarının İncelenmesi, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:22, Sayı:3, s. 857-876, 2020.

GÖZÜM, A., KANDIR, A., “Beş Yaş Çocuklar İçin Frankfurter Konsantrasyon Testi’nin (Frankfurter Test Für Funjährlige Konzentration FTF-K) Güvenirlik Çalışması, Değişen Dünyada Eğitim, 2018.

GUPTA, A., GUPTA, A., GRATTONI, C., “Determinig Chess Piece Values Using Machine Learning”, High School Edition Journal of Student Research, Volume:12, Issue:1, p. 1-20, 2023.

GÜLLECİ, P., “Oyun Temelli Matematik Eğitim Programının Okul Öncesi Çocukların Dikkat ve Sayı Korunumu Becerilerine Etkisinin İncelenmesi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı, 2019.

GÜNDÜZ, A., AKDUMAN, G., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fen Etkinliklerinde Problem Çözme Becerisi Kazandırmaya Yönelik Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme”, Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl:2, Sayı:3, s. 102-114, 2015.

KAPLAN, E., KESİCİOĞLU, O., AYDIN, S., “Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Satranç Eğitimi Alan Ebeveynlerin Satranç Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Yaşadıkça Eğitim, Cilt 36, Sayı 1, s. 105-125, 2022.

KAPTAN, A., “Okuduğunu Anlama Stratejilerinin İlkokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerine Yansımaları: Bir Öğretim Deneyi”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı/Sınıf Öğretmenliği Programı Doktora Tezi, 2023.

KARAMETE, A., GÜNEŞ, H., “İlköğretim Seçmeli Satranç Dersi Başlangıç Düzeyi Birinci Basamak Bilgisayar Destekli Öğretim Tasarımı”, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, s. 141-154, 2014.

KAYNAR, F., “Erken Çocukluk Döneminde Verilen Satranç Eğitiminin İlkokula Hazır Bulunuşluğa Etkisi”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2014.

KERKEZ, F., “Sağlıklı Büyüme İçin Okulöncesi Dönemdeki Çocuklarda Hareket ve Fiziksel Aktivite”, Spor Bilimler Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences, s. 34-42, 2012.

KILIÇ, K., “Okul Öncesi Çocuklarına Uygulanan Sosyal Beceri Düzeyleri Üzerindeki Etkisi ve Sosyal Beceri Düzeyleri ile Mizaç Özellikleri Arasındaki

İlişkinin İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2016.

KILIÇ, S., “Örnekleme Yöntemleri”, Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Journal of Mood Disorders, Volume:3, Number:1, s. 44-45, 2013.

KIYAKER, S., “62-72 Ay Çocuklarının Öz Düzenleme Becerisi Üzerinde Eğitici Drama Programının Etkisinin İncelenmesi”, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Anabilim Dalı Okul Öncesi Programı Yüksek Lisans Tezi, 2017.

KORKMAZ, H., “Fen Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme ve Akademik Risk Alma Düzeylerine Etkisi”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı İlköğretimde Program Geliştirme ve Öğretim Bilim Dalı, 2002.

KÖYCEĞİZ, M., ÖZBEY, S., “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Motivasyon Düzeylerinin Problem Çözme Becerileri ve Öğretmenlerine İlişkin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Folklor/Edebiyat, Cilt:25, Sayı:97-1, S. 571-610, 2019.

KULA, E., “Dikkat Becerisi Geliştirmeye Dayalı Programın Dikkat Eksikliği Olan İlkokul Öğrencileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

KUTLU, N., ERDEMİR, E., “Tecrübeli Satranç Oyuncuları ve Satranca Yeni Başlayan Bireylerin Kognitif Fonksiyonları ve Duygusal Durumlarının İncelenmesi”, Manisa Celal Bayar Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, s. 277-282, 2019.

MANAK, S., “İlköğretim Okullarında Uygulamaya Konulan Seçmeli Satranç Dersi Programının İncelenmesi”, Afyonkarahisar Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2007.

MERİÇ, D., “The Mediator Role of Emotion Regulation on the Relationship Between Temperament and Problem Behaviors”, Boğaziçi University Master of Arts in Primary Education Master's Thesis, 2020.

ÖĞUZ, V., “Proje Yaklaşımının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2012.

OZAN, Ş., “A Case Study on Logging Visual Activities: Chess Game”, A Thesis Submitted to the Graduate School of Engineering and Sciences of in Partial Fullfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science in Electrical and Electronics Engineering, 2005.

ÖGETÜRK, S., “Okul Öncesi Dönemde Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Öz Düzenlemelerine Ebeveyn Tutumlarının Etkisi”, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çocuk Gelişim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı, 2022.

ÖNCÜ, E., “60-66 Aylık Çocuklarda İç ve Dış Mekânda Uygulanan Dikkat Becerisini Destekleme Programının Etkisinin İncelenmesi”, İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019.

ÖZENÇ, M., ÇEKİRDEKÇİ, S., “İlkokul 1. Sınıfa Kayıt Yapan Okul Öncesi (60-69 Ay) Öğrencilerin Sorunlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 177-192, 2013.

ÖZKAN, B., GİRGİN, F., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görsel Sanat Etkinliği Uygulamalarını Değerlendirmesi”, Electronic Journal of Vocational Colleges, 2014.

ÖZKAYA, H., “Anasınıfı Öğretmeninin Okuma Yazmaya İlişkin Yeterlilik Algıları ile Okuma Yazma Öğretiminde Oyun Kullanımı Hakkındaki Görüşlerinin Karşılaştırılması”, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2018.

ÖZMEN, S., “Okulda Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)”, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, s. 1-10, 2010.

ÖZOĞLU, E., “Dehb Tanısı Almış 9-10 Yaş Grubu Öğrencilerine Uygulanan Duygusal Okur-Yazarlık Psikoeğitim Programının Duygusal Zekâ ve Dikkat Becerisi Düzeyleri Üzerindeki Etkisi”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim

Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2016.

ÖZTÜRK, S., “Okul Öncesi Dönemde Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Yaygınlığı”, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, 2023.

POLSON, N., SOKOLOV, V., MAHARAJ, S., GUPTA, A., “The Value of Chess Squares”, 2023

POSNER, M., ROTHBART, M., SHEESE, B., VOELKER, P., “Developing Attention: Behavioral and Brain Mechanisms”, Hindwai Publishing Corporation Advances in Neuroscience, 9, p. 1-9, Volume 2014.

RODOPLU, C., “Satranç Oyuncularının Müsabaka ve Fiziksel Aktivite Kalp Atım Hızı Değişkenliği ile Enerji Harcamasının Non-İnvazif Olarak İncelenmesi”, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2021.

SADIK, R., “İlköğretim 4. Ve 5.Sınıf Satranç Bilen Öğrenciler ile Satranç Bilmeyen Öğrencilerin Doğal Sayılara İlişkin Dört İşlem ve Problem Çözme Başarılarının Karşılaştırılması”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006.

SEÇER, Z., ÖZMEN, S., “Dikkat Toplamayı Geliştirici Etkinliklerin İçtepesel Okul Öncesi Çocukların Düşünme ve Dikkat Toplama Becerilerine Etkisi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:23, Sayı:4, s. 1803-1816, 2015.

ŞAHİN, A., ÇALIŞKAN, M., “Akıl ve Zekâ Oyunlarına Yönelik Tutum Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması”, International Primary Educational Research Journal, 2022.

ŞAHİN, H., “2019 Satranç Öğretim Programının Satranç Antrenörlerinin, Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Okul Öncesi Alan Uzmanlarının Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2021.

ŞEB, G., SERİN, N., “KKTC’de Satranç Eğitimi Alan ve Almayan İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerine Yönelik Algıları”, *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, p. 58-67, 2017.

TAN, H., “60-72 Aylık Çocuklara Yönelik Hazırlanan İletişim Becerileri Eğitim Programının Çocukların İletişim Becerileri ve Akran İlişkileri Üzerine Etkisi”, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 2023.

TATLIPINAR, S., “Satranç Öğretiminin Okul Öncesi Çocuklarda Dikkat Gelişimine Etkisi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişim ve Ev Yönetimi Eğitim Anabilim Dalı Çocuk Gelişim ve Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 2017.

TATLIPINAR, S., HÜSEYİN, S., “Satranç Öğretiminin Okul Öncesi Çocukların Dikkat Toplama Becerilerine Etkisi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, s. 481-489, 2019.

TEDİK, G., “İlkokul 4.Sınıfta Uygulanan Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcılık Becerisine Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 2013.

TEKNECİ, S., “Okul Öncesi Dönemde Alınan Satranç Eğitiminin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerin Matematik Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Okul Öncesi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 2009.

TEMİZ, S., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Öğrenci Davranış Problemleri, Bu Problemlerin Öğretme-Öğrenme Sürecine Etkileri Ve Bunları Yönetme Stratejileri”, *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, s. 1-15, 2020.

ULUÇ, E., “Elit Düzeydeki Bocce ve Dart Sporcularının Odaklanmış Dikkat Becerilerinin İncelenmesi”, *Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Tezi*, 2022.

USKAN, C., “Dikkat Eksikliği Bozukluğu Olan 8-10 Yaşındaki Çocukların Dikkat Becerilerini Geliştirmeye Dayalı Bir Programın Etkinliğinin Sınanması”, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Programı Yüksek Lisans Tezi, 2011.

ÜLGER, N., “Satranç Öğretim Programının Okul Öncesi Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine Etkisi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2023.

ÜN, E., “Satranç Eğitiminin Problem Çözme Yaklaşımları, Karar Verme ve Düşünme Stillerine Etkisinin İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2010.

ÜN, E., “Satranç Eğitiminin, Problem Çözme Yaklaşımları, Karar Verme ve Düşünme Stillerine Etkisinin İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2010.

ÜNAL, M., “Deneylerin Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2014.

YAVUZ, K., “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Dikkat Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Eğitim Programının Etkinliğinin İncelenmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2014.

YEŞİLOVA, Ö., “İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Sürecindeki Davranışları ve Problem Çözme Başarı Düzeyleri”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2013.

YILDIRIM, A., “Okulöncesi Eğitimde Türkçe Etkinliklerinde Uygulanan Öykü Tamamlama Tekniğinin Çocukların Problem Çözme Becerisine Etkisi Konusunda Öğretmen Görüşleri”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Tezi, 2007.

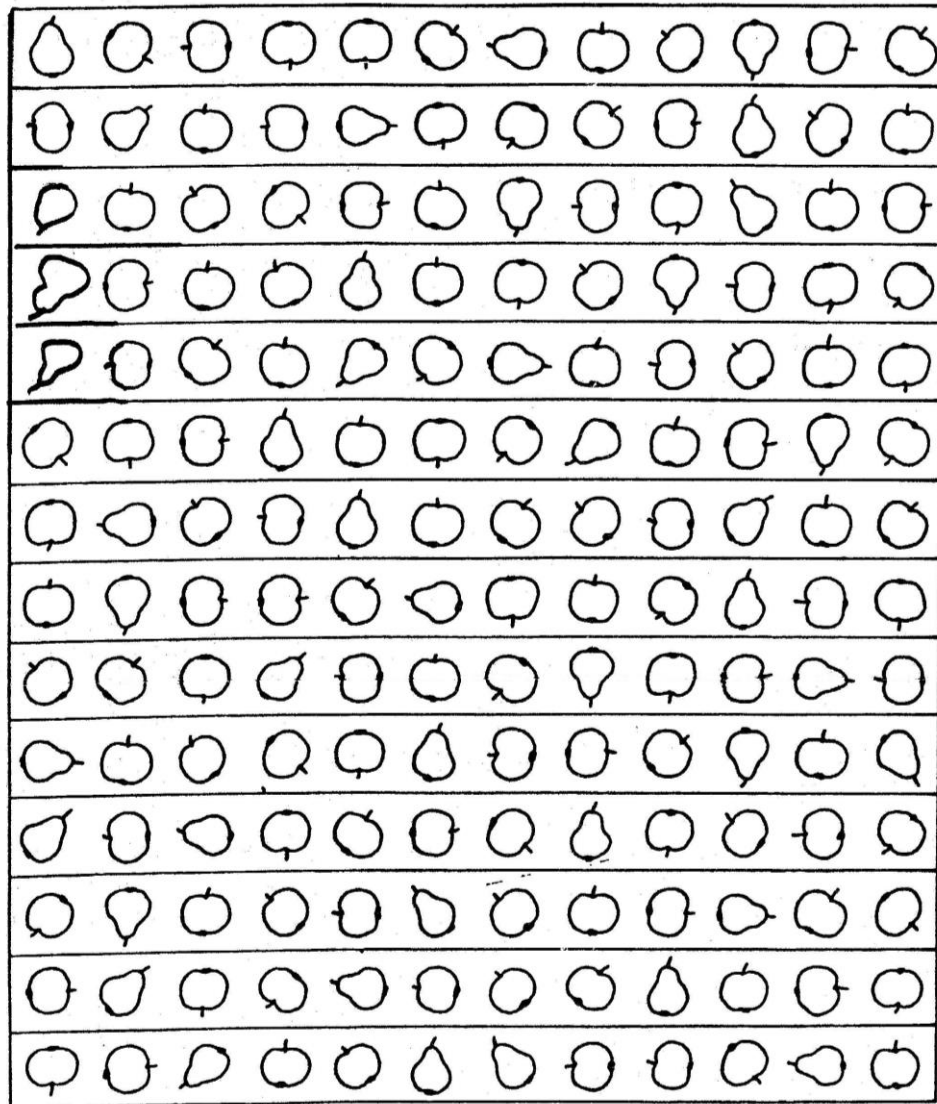
YILDIZ, M., “İlköğretim 2. Kademesinde Okuyan Aktif Satranç Sporcularının Yaratıcılık ve Çoklu Zekâ Alanlarıyla Olan İlişkilerinin Araştırılması”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2010.

YILDIZ, S., “Sosyal Bilgiler 5.Sınıf Öğretim Programında Yer Alan Gözlem Becerisinin Kazandırılmasına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (Tokat Merkez İlçe Örneği)”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2016.

YÜCESAN, Y., ÖZYÜREK, A., “Montessori Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Dönem Çocukların Problem Davranışlarının İncelenmesi”, LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:8, Cilt:2, pp. 215-226, 2017.

EKLER

EK-1: Frankfurter Dikkat Testi

„Frankfurter Tests für Fünfjährige – Konzentration, FTF -K“ von U. Raatz und R. Möhling unter Mitarbeit von K. Ruchti, Zeichnungen von D. Raatz-Schammer. Herausgegeben vom Deutschen Institut für Internationale Pädagogische Forschung, Frankfurt/Main, in der Reihe „Deutsche Schultests“. ©1971 Beltz Testgesellschaft mbH, Weinheim. Nachdruck und Vervielfältigung – auch auszugsweise – verboten; Zitierung nur von Übungsbeispielen gestattet. Auf die bei der Bestellung des Tests anerkannten Bezugsbedingungen, insbesondere der Verpflichtung, den Test vor unbefugter Einsichtnahme zu schützen, wird ausdrücklich hingewiesen.

EK-2: Satranç Eğitiminin Problem Çözme Becerilerine Etkisi*

Satranç Eğitimi yoluyla aşağıda belirtilen problem çözme becerilerinin çocuklara kazandırılma düzeyini en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.	Çok Yeterli	Yeterli	Yeterli Değil	Hiç Yeterli Değil
1.1. Yaratıcılık				
Problemi belirleyip tanımlayabilme				
Problemin belirgin niteliklerini görebilme				
Çözüm yolları üretebilme				
Çözümü sınama ve doğrulayabilme				
Sonuç çıkarabilme				
1.2. Hayal Gücü				
Kendini başka yerde, zamanda ve rolde görebilme				
Deneyimler sonunda hayalleri yeniden düzenleyebilme				
1.3. Gözlem Becerileri				
Gözlenen varlıkların ve olayların renk, şekil, büyüklük, dağılım vb. gibi niteliklerini görebilme				
Doğru ve duyarlı gözlem yapabilme				
Gözlem verilerini kaydedebilme				
Gözlem verilerini sınıflayabilme				
Gözlem verilerini sıralayabilme				
Gözlem verilerini yorumlayabilme				
1.4. İnceleme ve Düzenleme Becerileri				
Bilgiyi bulabilme ve toplayabilme				
Bilgileri sınıflayabilme				
Bilgileri sıralayabilme				
Bilgileri yorumlayıp kanıtları değerlendirebilme				
Zamanı etkili kullanabilme				

*: Bu çalışmada kullanılan bu ölçek Akkaya (2006) tarafından geliştirilen Fen ve Doğa Etkinlikleri Ölçeğinin Satranç Eğitime uyarlanmasıyla elde edilmiştir.

Satranç Eğitimi yoluyla aşağıda belirtilen problem çözme becerilerinin çocuklara kazandırılma düzeyini en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.	Çok Yeterli	Yeterli	Yeterli Değil	Hiç Yeterli Değil
1.5. Sayısal Beceriler				
Tahmin edebilme				
Ölçebilme				
Sayısal ilişkileri kavrayabilme				
Şekilleri, örüntüleri kavrayabilme				
Sayısal işlemleri yapabilme				
1.6. Uygulama Becerileri				
El becerilerini kullanabilme				
Araç kullanma becerilerini gösterebilme				
1.7. İletişim Becerileri				
Sözlü ifadeyi, grafik ve diğer sembolik araç-gereçleri doğru anlayabilme				
Yanlış anlaşılmaya yol açmadan sözlü ve sembolik yollarla düşündüğünü anlatabilme				
1.8. Sosyal Beceriler				
Başkalarıyla iletişim kurabilme				
Başkalarıyla ortak çalışabilme				
Fikirlerini çeşitli içeriklerde ifade edebilme				
Diğer kişilerin görüşlerini dikkate alabilme				
Sözel olmayan iletişim biçimlerini tanıyabilme				

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Özgür DİNÇER

Eğitim Durumu

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi - Ekonometri (2017 - 2021)

Yüksek Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekonometri Anabilim Dalı (2021 -)

Yabancı Dil

İngilizce (Yökdil : 51,25)

Çalışma Hayatı

Şahparta Satranç Kulübü Satranç Öğretmenliği (2018 – 2022)

Rota Koleji Satranç Öğretmenliği (2022 - 2023)

Çakabey Koleji Satranç Öğretmenliği (2022 – 2023)

Karşıyaka Satranç Merkezi Satranç Öğretmenliği (2022 -)

21. YY Karşıyaka Koleji Satranç Öğretmenliği (2023 -)

Akademik Çalışmalar

DİNÇER, Ö., SULAK, H. “Okul Öncesi Dönemde Verilen Satranç Eğitiminin Dikkat, Pratik Düşünme Ve Problem Çözme Üzerine Etkisi: İzmir İli Örneği” İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi 9. Bilim Günleri Kongresi (Mayıs 2023)